Q. B. F. F. F. Q. S.

VIRO ILLVSTRISSIMO

CHRISTOPH. GUILIELMO MITSCHERLICH

DIEM NATALEM

PIE GRATVLANTVR

SEMINARII REGII PHILOLOGICI

SODALES

A. D. XII. KAL. OCTOBRES A. MDCCCXLII.

INSVNT

ALFREDI FLECKEISENII

HELMSTADIENSIS

EXERCITATIONES PLAVTINAE.

GOTTINGAE

TYPIS EXPRESSIT OFFICINA DIETERICHIANA.

Quam nostra dudum, uir uenerabilis,
Nasci uolebant uota flagrantia
Diem auspicatam, cui dederunt
Fata uirum genuisse talem,

En clara lucet: nec mora, TE simul
Adimus omnes, discipuli TVI,
Quae pectus occulto fouebat,
Illa palam TIBI prodituri.

Toti TVI nos: iam pueris TVI
Verenda nobis gloria nominis,
Vnde esset illa et qualis, hauddum
Mente rudi capiente nostra.

At mox, Latinae quae fidicen lyrae
Cantauit olim, TE duce et auspice
Cum nosceremus, dignitatem
Ipse TVAM docuit poeta.

Illos beatos inuida pectora
Tum praedicabant, Pieridum quibus
Sanctus sacerdos litterarum
Auspicio meliore natis

Secreta iam tum sacra recluderes.
Nunc nosmet ipsos, uir uenerabilis,
Manu recepisti paterna et
Esse TVOS uoluisti amanter.

Ab ore nobis nunc licitum TVO
Pendere, sermo de labiis TIBI
Dum dulcior, Germane Nestor,
Melle fluit: sedet ore Suada.

O TE beatum! Quam TIBI condidit
Deus senectam! Quae, si animo uelis
Percurrere aetatem peractam,
Laetitiae seges inuidenda.

Apollinari tempora laurea
Fulges decorus: deuenerantium
Et nosmet immixti coronae
Vota TVAE ferimus saluti.

Sic fausta summus quaeque Deus TIBI
Fundat benigne, sic redeat frequens
Laeto TIBI haec lux et futuris
Illa pie celebranda saeclis.

TH. H.

A. Fleckeisen, Helmstadiensis.
Th. Hansing, Harburgensis.
A. Berglein, Brunopolitanus.
E. Deichmann, Calenbergensis.
W. Sack, Brunsuicensis.
A. Schvster, Cellensis.
E. Iantze, Stoltenauiensis.
H. Mveller, Springa-Hannoueranus.
G. Liep, Calenbergensis.
E. Brvnkhorst, Harburgensis.
E. Thorbecke, Osnabrugensis.
H. Kravse, Northemiensis.
A. Koch, Helmstadiensis.

Diuersa extant, ut statim rem quam mihi tractandam proposui aggrediar, grammaticorum iudicia de eis formis Latinorum uerborum quartae quam dicunt coniugationis, in quibus littera spirante V eiecta duplex I iuxta positum conspicitur. Nam illam ipsam litteram V in eis certe formis, ubi duplex S sequitur, plerumque eiectam fuisse, constat testimonio Quintiliani (I. O. I, 6, 17.), qui molestissimam diligentiae peruersitatem illis exprobrat, qui *sciuisse* et *audiuisse* dicant; quid ipse Quintilianus dicere maluerit, utrum *sciisse* et *audiisse* an *scisse* et *audisse*, ex eius uerbis non liquet; sed si comparaueris ipsius scribendi has formas usum (de quo egit Bonnell. Lex. Quint. p. xxviii.), consentaneum est, eum eas formas, quas posteriore loco posui, praetulisse. Et non solum Quintiliani tempore, sed etiam aurea Latinae litteraturae aetate et antea has infinitiuorum et inde descendentium plusquamperfectorum coniunctiui formas cum simplici I usitatas fuisse, si aliquot poetarum locos exceperis, nunc fere inter VV. DD. conuenit (ud. testimonia apud Reisigium de gramm. Lat. §. 143. cum Haasii ann. 272)*). Non item conuenit de eis formis illorum uerborum, in quibus non SS, sed simplex S aut T aut M terminationem VI excipiunt, ut *audiuisti, audiuit, audiuimus*, quo accedit ipsa prima pers. sing. *audiui*, utrum hae littera V eiecta sonent *audii, audiisti, audiit, audiimus* an *audi, audisti, audit, audimus*, an utraeque formae in usu fuerint. Et primam quidem formam *audi* non inauditam fuisse Romanis, aliquot exemplis comprobauit Zumptius (gramm. Lat. §. 160. ann. s. f.), ut *sepeli* Pers. III, 97. *redi* Sen. Herc. Oet. 48. Claudian. in Ruf. II, 387. In formas *audisti, audistis, audimus* nemo quantum scio adhuc data opera inquisiuit**); contra in controuersiam uocata est tertia sing. pers.: nam cum plerique VV. DD., ut Heinsius ad Ouid. Fast. I, 109.

---

*) Acutam huius rei rationem reddendi periculum fecit Koenius libri statim laudandi p. 153 sq.

**) Absoluta hac commentatione mihi copia facta est libri ab J. R. Koenio editi de lingua epicorum Romanorum, qui uir doctissimus de prima illarum formarum disputat p. 174. 176., sed cum pro consilio suo solos dactylicorum metrorum poetas cum prosariae orationis scriptoribus comparauerit, neglectis plane comicis poetis, exhausisse hanc quaestionem censendus non est.

C. L. Schneidervs gramm. Lat. I. p. 746 sq. Reisigivs et Haasivs l. c., alii defendunt, *audit*, *perit* formas pro *audiit*, *periit* in usu fuisse ueteribus, hoc negat Franc. Rittervs Elem. gramm. Lat. p. 142 sq.: nam primum ne reperiri quidem locos, unde uerborum syllabas in IIT desinentes unquam coaluisse certo consequatur, deinde hoc concesso ex *petiit* fieri non posse *petīt*, sed *petĭt*, ex *periit* non *perīt*, sed *perĭt*, ut ex *siĕt sĭt*, ex *fieït fĭt*, ex *doceït docĕt*. Nolo in refutanda hac opinione longus esse: moneo tantum de priore argumento, multo plura extare exempla, quam quae Rittervs breuiter recognouit; alterum in se ipso concidit, quoniam, ut egregie obseruat C. L. Schneidervs l. c. I. p. 106., probe discernendum est, utrum duae uocales in unam contrahantur, an altera uocalium eiiciatur: illud quadrat in *tibīcen*, (*tibĭĭcen*), *petīt*, *perīt*, hoc in ea exempla, quibuscum illa Rittervs composuit (quamquam ego uehementer dubito, an *fit* natura sua longum esse possit).

Mihi in omnibus eiusmodi rebus primum internae causae, cur Romani his uel illis formis usi fuerint, inuestigandae, tum uero omnes loci singulorum ueterum scriptorum, in quibus tales formae leguntur, accurate inspiciendi uidentur, ut quae fuerit cuiusque consuetudo elucescat. Et internas quidem causas huius de qua quaestio est rei ea qua solebat sagacitate perspexit uir desideratissimus, eius uenerabilis uiri, cuius honori hic libellus destinatus est, in regendo sodalitio nostro dum in uiuis esset collega, C. O. Mvellervs, qui in Nunciis eruditt. Gottingg. a. 1840. n. 108. p. 1066 sqq. indigitauit magis quam exposuit, duas easdem uocales in eodem uocabulo iuxta positas quam maxime fugisse Romanos, qua de causa II saepissime contractum esse in I, ut appareat ex genitiuis substantiuorum in IVS et IVM exeuntium, tum ex formis perf. *audisti* et *audit*, quarum haec semper e. g. legatur in inscriptionibus columnae Memnoniae, et multis aliis exemplis. Haec igitur obseruatio si uera est — nec puto de eius ueritate dubitationi locum relictum esse — quam maxime probabile fit, Romanos, si semel spirantem V eiecissent, contractis formis usos fuisse, nisi aliae rationes formas cum II praeferri iuberent, h. e. nisi cauendum esset, ne falsus intellectus per contractas formas efficeretur. Sic Romani non solebant dicere *audi*, *audit*, *audimus*, sed *audii*, *audiit*, *audiimus*, ne illae formae commutarentur cum imperatiuo et consonis formis praesentis; sin uero nihilominus illae contractae formae aut propter metrum aut propter codd. mss. auctoritatem aut alias ob causas magis commendantur, non statim sunt reiiciendae, sed tum poeta uel scriptor eis formis, quae Romano ori et auribus iucundiores erant, uti maluit quam falsum intellectum praecauere. In prima sing. pers., e. g. *perii*, ea causa accedit, quod I finale sicut in nominatiuo plur. substantt.

secundae declinationis *) pinguius pronunciatum esse uidetur (sic in VII. Scipionum inscript. sepulcr. est PETIEI), quae simul causa est, cur in hac persona contractionis perrara sint exempla. Simile pronnuciationis discrimen inter *perĭt* et *perīt* interfuisse facile aliquis opinari possit, sed uocalem I in his formis, quamquam in altera breuis, in altera longa est, tamen multo sibi similiorem fuisse quam breue I et illud longum I, quod in *perii* siue *periei* est, inde patescit, quod utrumque illud I Lucilius l. c. t e n u e nominat. Aliquid discriminis intercessisse inter praesentis et contractam perfecti tertiam sing. personam non nego; nego autem hoc discrimen tale fuisse, ut in celeri pronunciatione non potuerint illac formae confundi. Contra constanter Romani dicere solebant *audisti*, *audisse*, *audissem*. Si formae inveniuntur apud ueteres scriptores, quales sunt *abiisti*, *periisse*, illi loci aut uitiosae scripturae suspicionem mouent aut ex licentia, quam poetae dactylicorum metrorum sibi sumpserunt, excusandae sunt, quae quidem licentia inde orta mihi uidetur, ut poetae illi, cum tales formae, qualis e. g. est *praeteristi*, *interisse*, metro dactylico aducrsarentur, primum in his duplex I inducerent, tum hoc extenderent ad alias, ubi minus necessarium esset.

His de proposita quaestione a priori, ut dicunt, disputatis restat alterum, quod supra dixi necessario ad huiusmodi res requiri, usus singulorum poetarum ac scriptorum, et ut ab hac parte quaestioni illi ad liquidum perducendae pro uiribus meis succurrerem, hoc libello accuratius tractandos mihi proposui omnes locos illuc pertinentes, qui leguntur apud uetustissimum Latinorum poetam, cuius integrae fabulae temporum inuidiam tulerunt, dico T. M a c c i u m P l a u t u m, ut hoc quasi fundamento posito alii alios quoslibet scriptores eundem in finem inspicerent. Ita autem rem meam institui, ut in tractandis illis locis non anxie me tenerem intra res ad quaestionem pertinentes, sed saepius quamuis modice euagarer ad peruestigandum aut Plautinum sermonem aut numerum aut quamuis aliam rem, ex quibus excursionibus num aliquoties plus quiddam domum rettulerim quam misellum leporem, iudicent homines earum rerum periti: modo illum furtim surreptum, quem olim HEINRICHIVS cuidam obiecit, fugerim **).

*) Notum est hac de re testimonium C. Lucilii ex nono satirarum libro, fragm. XIII. SCHMIDT.

**) Sigla subsidiorum criticorum, quibus in constituendis singulis locis usus sum, sunt haec:

Γm et *Γr* est codex palimpsestus Ambrosianus teste MAIO et teste RITSCHELIO, qui VV. DD. paucas uarias lectiones codicis illius optimi publici iuris fecerunt, ille in libro: M. Atti Plauti fragmenta inedita etc. Mediol. 1815., hic in epistola ad G. HERMANNVM inserta in Diaria antiquaria Darmstadd. a. 1837. n. 91 sqq.

Longe pleraeque formae eius generis, de quo quaerimus, apud Plautum quidem obuiae descendunt a compositis uerbi ***eundi***, qua de causa aptissimum uidebatur, primum huius ipsius simplicis uerbi exempla composuisse*). Et plenarum quidem formarum, h. e. ubi spirantem V uocalis I excipit — nam eiusmodi formas ut *iuero* Capt. I, 2, 91. non curo — duo tantum exempla apud Plautum extant: Truc. IV, 2, 45. Most. III, 2, 156 [3, 20 ψ].

*Ábiit: intro hinc **iuit**. ego mihi haéc ut patiar fieri?*
*Látius demum óperae est pretium **iuisse**: Recte edepól mones.*

Vs. priore *hinc iuit* ξπω Bo: *incluit* Δpg: *induit* ΘpsΩ: *inruit* ψ Goell.: *mihi haec ut* scripsi cum Bo: *ut haec mihi* uolg. — Altero us. *operae est* scripsi cum Bo: *est operae* uolg.: *recte* Δ2p [Ω] ξπω: *erecte* Δ1Θp: *et recte* ψ: *eu! recte* Bo.

Contractae tertiae sing. perf. personae *it* pro *iit* tria inuenisse mihi uideor exempla: Aul. II, 2, 66. Bacch. II, 3, 113. Rud. III, 4, 57.

*Hic apud me hortum cónfodiri iússi. sed ubi hinc **it** homo?*
*Deos átque amicos **it** salutatum ád forum.*
*Quó illic **it**? Heus, écquis hic est? heús: Si attigeris óstium.*

Vs. 1. *confodiri* pro uolg. *confodere* emend. Bo 2. 3., ad quam formam probandam non opus erat eum ad Columellam confugere; ud. Mil. Gl. II, 3, 44. *Iúben tibi oculos écfodiri, quibus id quod nusquámst uides* [quo us. fortasse cum ψ scribendum *iube*; in extremo hoc us., ubi Δ1Θp *nusquam hic uidis*, Δ2p *uidisti* exhibent, quid lateat nondum per-

---

Δp et Δg est Vetus Codex Palatinus teste Pareo et Grvtero: per Δ1 et Δ2 distinxi priorem et alteram manum huius codicis.

Θp, Θg, Θb et Θs est Decurtatus Palatinus testibus Pareo, Grvtero, Bothio et C. E. Ch. Schneidero. Collatione ab hoc uiro docto facta usus sum in Truculento integra (ud. progr. uniu. Vratisl. d. XX. m. Octobr. 1834.), in ceteris fabulis solum eam noui eis locis, ubi C. F. Kampmannvs eam affert in prolus. gymnasii Elisab. Vratisl. 1839., cui praemissae sunt Res Militares Plauti.

Ξ est codex Lipsiensis, cuius collatione usus sum in Bacchidibus, Rudente et quattuor fabulis a Lindemanno editis, praeterea ubi Hermannvs eum affert in Elementis doctrinae metricae.

Ω est editio princeps, cuius discrepantes lectiones excerpsit C. E. Ch. Schneidervs in progr. uniu. Vratisl. d. III. m. Aug. 1825. [Ω] posui, si ex Schneideri silentio de lectione edit. princ. conclusi.

ξ est editio Camerarii Basileensis a. 1552. 8.

π est editio Lambini Lugdunensis a. 1577.

ψ est editio Parei altera. Neap. Nem. 1619. 4.

ω est editio Gronovii. Lugd. 1669. 8.

Bo 1. 2. 3. sunt editiones Bothii Berolinensis, Halberstadiensis et Stuttgartiensis. In Pseudolo, Rudente, Truculento est Bo 3 edit. Lips. a. 1840. Simplex Bo. significat consensum trium editionum.

Editionem recentissimam, quam curauit C. H. Weise, nunquam uidi.

*) Digitulo attigit hanc rem Kampmannvs l. c. p. 34.

spicio]. ibid. II, 4, 21. *Non póssunt mihi minúciis tuis hice oculi ecfodiri* [ut hunc us. scripsit RITSCHELIVS in prooem. Ind. scholl. Vratisll. aestiuu. 1839.: *NONMIHIPOSSVNTMINISTVISHISCEOCVLISEXFODIRI IT*: *Non póssunt his minúciis hice óculi mi ecfodiri* HERMANNVS: *exfodiri* pro uolg. *effodiri* etiam loco antecedente exhibent ΔΘp et Aul. IV, 8, 9. Δp, ud. C. L. SCHNEIDER. gramm. Lat. I. p. 560 sq.], et quem locum laudat STRVVIVS de Lat. decl. et coniug. p. 200., Cato R. R. c. 2, 4. GESN.: *hortum fodiri*. — Tum *ubi hinc it homo* scripsi pro uolg. *ubi hic est homo*: *ubi hinc eit homo* Δp (sicut us. 69. *opulentus eit petitum* idem codex), negante quidem GRVTERO, qui in Δ extare *hinc est homo* sicut in Mss. Langg. testatur: sed nonne illud ipsum *hinc* ducit ad probandam scripturam *it*? Refragari quidem uidetur *ubi*, quod num idem sonans quod *quo* apud Plautum praeterea inueniatur, hoc ipso temporis momento nescio; apud Appuleium, Plauti imitatorem, illo significatu legitur, e. g. Metam. IX, p. 668 OVDEND.: *ubi ducis asinum istum?* — Vs. 2. *it* scripsi cum Bo: *iit* uolg.: *iit* RITSCH. in edit. min. — Vs. 3. pro omnium libb. lectione *it* REIZIVS nimis audacter scripsit *abit*. De seqq. ud. FAERN. et BENTL. ad Ter. Eun. III, 3, 24.

Praeter hos tres locos *iit* legitur etiam Cist. IV, 2, 29. et 35.; sed quoniam expediendae huic turbatissimae scenae uires meas impares sentio, semel moneo, totam hanc scenam, ex qua complures uersus tractare debebam, a me intactam relictam esse. Contra duos alios locos, in quorum altero *it*, altero *iit* a libris exhibetur, silentio non praetereundos duxi: Curc. arg. acrost. 1. Most. I, 1, 24.

† *Curculio missus Phaedromi it Cariam.*

Haecine mandauit tibi, quom peregre hinc it, senex?

Vs. prior ita ut dedi a libris, inter quos Δp, exhibetur: *missus a Phaedromo it in C.* ξπ: *missu Phaedromi it in C.* GVLIELMIVS quaestt. in Curc. c. 1. p. 362.: *missu Phaedr. iuit C.* Bo. Nulla harum emendationum placet. De mea qualicunque sententia hic uersus cum proxime sequentibus ita fere scribendus erit:

Curcúlio missu Phaédromi hinc it Cáriam,
Vt pétat argentum. ínibi eludit ánulum
Riuálem, scribit átque obsignat litteras.

Secundo us. *inibi eludit anulum* scripsi pro librorum *ibi eludit aunlo*, cll. ipsius fabulae V, 2, 31. *anulum, quem parasitus hic te elusit.* In hiatu post *argentum* non offendes, si comparaueris Poen. arg. acrost. 3. *Et fácit heredem. éius cognatae duae*, quo uersu hiatum propter finem sententiae et fortiorem interpunctionem tolerari posse ipse censet RITSCHELIVS loco statim laudando. Libenter autem his meis coniecturis desistam, si RITSCHELIVS, qui in prooemio Ind. scholl. Bonn. hibb. 18$\frac{41}{42}$ p. IX sq. his uersibus promptam se habere medicinam significat, meliores emendationes propinauerit. — Altero us., in quo pro *it* omnes libb. exhibent *iit*, mihi persuasit BOTHIVS suam sententiam in Annott. ad Amph. 503 [II, 2, 36.] prolatam, *it* h. l. esse tempus praesens, quamquam ex numero exemplorum, quibus ille V. D. sententiam suam probare studuit, perpauca igni perspiciuntur, tamen ut id quod uoluit, demonstrent. Nempe apud Plautum saepius particulae temporales cum indicatiuo praes. coniunguntur, ubi potius perfectum indic. aut imperf. coniunct. expectamus: sic Amph. II, 2, 36. *Grauidam ego illanc hic reliqui, quom abeo* (ad quem locum infra recurram). Pers. V, 2, 53. *credo eo, quia non inconciliauit, quom te emo.* Stich. IV, 1, 7. *nisi dixisset — quom me ad se ad cenam uocat.* His addo Capt. II, 2, 32. *uiuom, quom inde abimus, liquimus* (ad quem locum identidem infra recurram). Men. V, 9, 76. *Hunc cen-*

sebat te esse, credo, quom uocat te ad prandium. ibid. prol. 29. *Tarenti ludi forte erant, quom illuc uenit.* Truc. II, 4, 8. *Salue, hicine hodie cenas, saluos quom aduenis?* Add. BENTL. ad Ter. Eun. IV, 2, 7. Quid quod uel Horatius aliiqne saepius *eum* particulam et pronomina relatiua cum praesenti tempore coniungunt, uelut Serm. II, 3, 61. *Fufius ebrius olim, Cum Ilionam edormit:* nam hoc praesens esse euicit MADVIGIVS admonitt. et obseruatt. de locis quibusdam gramm. Lat. (Haun. 1837) p. 15. Et ad hanc normam iudicandum est de duobus locis Plautinis, quorum alterum HAASIVS ann. 272. ad REISIG. l. l. p. 230., alterum KAMPMANNVS l. c. p. 36. na cum priore tanquam exempla formae *abit* ex *abiit* contractae afferunt: Capt. IV, 2, 107. Mil. Gl. II, 2, 22., qui uersus scribendi:

Séd Stalagmus quoius erat tunc nátionis, quom hinc a b i t?

Mé perisse: Vbi a b í t, conclamo: heus quid agis tu, inquam, in tégulis?

Particulae uero *postquam* cum praes. coniunctae alia res est; de hac infra dicam ad Curc. II, 3, 46.

Secuntur duo loci, quibus *isti* ex *iisti* contractum obuenit: Pseud. IV, 7, 79. Trin. IV, 2, 97 [940 HERM.].

Strénue mehércule i s t i. quámuis pernix hic homost.

Séd quid ais, quo inde i s t i porro? Si ánimum aduortas, éloquar.

Vs. 1. *streuni* $A\Theta$pg: *mehercule* scripsi cum ΩBo: *me hercle* rell. Non dubitaui autem illam formam praeferre, cum metro optime consulat neque causa sit, cur eius usum a Planto abiudicemus. *Mehercule* et *hercule* multis locis a librariis tantum in contractas formas deprauatas esse, inde uerosimile fit, quod etiam ubi *Hercule* necessarium est, uelut Rud. II, 6, 6., ipsi Palatt. *hercle* exhibent. Ceterum forma *hercule* etiam Ciceroni restituta est, u. c. a CLASSENIO in orat. pro Cluent. 35, 95.: *quamuis*] *quam uidesis* $\xi\pi$: *hic homost* scripsi cum Bo: *hic est homo* uolg. — Vs. 2. *isti* $A\Theta$pgπ Bo. HERM.: *iisti* [Ω] $\xi\omega$: *istis* ψ: *aduortas* $\xi\pi\psi\omega$ Bo. HERM.: *advortes* Θb$\Xi\Omega$ LIND.: cf. us. 52. eiusdem scenae.

Restat locus tertius, ubi *isti* a codd. mss. exhibetur et a Bo 2. 3. receptum est: Stich. IV, 2, 48.

Nón ergo i s t i apud té? Satis spectatást mihi iam tua fácilitas.

Ita Bo 2. 3, sed quomodo bona sententia erui possit, non uideo. *Non ego isti apute satis* Apg: *Non ego isti apud te · · · satis* Θg: *Non ergo is tu apud me satis* [Ω] $\xi\pi\psi\omega$: *Noui ego: ista apud me satis* ACIDALIVS in Stich. diuinatt. c. 7. p. 486., quod recepit Bo 1., praeterea uerissime corrigens *facilitas* pro libb. *felicitas*. Sed omnes hae emendationes praeter ultimam BOTHII improbabiles. Ego dubitanter propono:

Nóui ego istuc: pugnaé satis spectatást mihi iam tua fácilitas.

Denique affero duos locos, quibus *isse* et *issent* probabiliter restituta sunt a VV. DD.: Trin. IV, 2, 102 [946 HERM.]. Pseud. III, 2, 19.

Éum alii di i s s e ád uillam aibant séruis depromptúm cibum.

Ílli dráchmis i s s e n t miseri, me nemó potest.

Vs. 1. dedi ex HERMANNI post ACIDALIVM emendatione: *Callicli se ad* Ap: *Callielis ad* ΘpbΩ: *Callidis ad* Ξ. Fortasse tamen praestet: *Hunc alii di* cett. — Vs. 2. *drachmis issent* scripsi cum ω: *drachmis sent* Apg: *drachmis essent* Θpg: *drachmis iissent* $\Omega\xi$: *issent drachmis* π: *drachmis sunt* ψ ex coni. GVLIELMII: *drachma issent* Bo. Quod dedi, optime defenditur a GRONOVIO.

Atque haec hactenus de simplici uerbo *eundi*. Transgredior ad alia uerba et primum quidem primam personam singularis perfecti. Huius personae formae, quae spirantem V eiecerunt, aliorum uerborum atque compositorum uerbi *eundi* apud Plautum non leguntur; sic nusquam occurrit *scii*, sed *sciui* (Rud. II, 3, 45.), nunquam *rescii*, sed *resciui* (Capt. V, 1, 25. Bacch. IV, 6, 12.), nunquam *audii*, sed *audiui* (Bacch. IV, 9, 25. 85.); contra semper *abii*, *adii*, *redii*, *perii*, *exii*, *interii*, *disperii*, *praeterii*. Hae formae quibus locis in Plautinis fabulis legantur, ordine quodam seruato enumerabo.

Primum *abii*, *adii*, *redii* in septenariis trochaicis obueniunt his locis: Amph. I, 3, 25. II, 2, 111. Asin. I, 2, 15. Aul. II, 2, 31. Capt. III, 1, 18. Cas. II, 6, 17. Bacch. III, 2, 4. Most. V, 1, 4 [2, 4 ψ]. Men. IV, 3, 10. V, 9, 53. Merc. V, 2, 106. Poen. V, 5, 6. Trin. IV, 3, 82 [1091 Herm.].

Clánculum huc abii á legione: hanc óperam surrupui tibi.
Táce tu. tu dic, égone abs te abii hinc hódie cum dilúculo?
Quaé priusquam istanc ádii atque amens égo animum meum istí dedi.
Nimis male timui, priusquam intro rédii, exanimatús fui.
Námque ut dudum hinc ábii, accessi ad ádulescentis ín foro. 5
Huic, immo hercle míhi. uah, tandem rédii uix ueram ín uiam.
Nám ut in Ephesum hinc ábii (hoc factumst férme abhinc biénnium).
Ábii illa per ángiportum ad hórtum nostrum clánculum.
Nám ego quidem postquam íllam dudum tíbi dedi atque abii ád forum.
Cúm patre ut abii Tarentum ád mercatum póstea. 10
† *Iam redii exilio, salue mihi, sodalis Eutyche.*
Pró minore párte prandi pígnus cepi, abii foras.
Mé seruaui, sáluos redii, núnc hic disperii miser.

Vs. 1. *Claneulum huc abii* scripsi cum ψ Lind.: *clanculum abii* ΔpΩω Bo 2. 3.: *clanculum hinc abiui* ξπ: *clanculum ego abii* Bo 1.: *hanc operam* scripsi pro uolg. *operam hanc*, nam uel in commissura uersus asynarteti malim hiatum delere, si tam facili opera deleri potest: de forma *surrupui* cf. Ritsch. ad Bacch. III, 4, 8. — Vs. 3. *istanc* scripsi de meo pro uolg. *istam*, quia *priusquam* apud Plautum semper bisyllabum est: *amens* cum Bo. ex Ms. Barthii (Aduerss. V, 9.) et Wolfenbuttelano scripsi pro uolg. *amans*: *animum ego* Bo 2. 3. — Vs. 4. *redi* Δpψ. — Vs. 5. *namque* scripsi cum Lind. pro uolg. *nam*: *nam ego ut* — *abii* Bo 3.: *abiui* Bo 1. 2. — Vs. 6. *redi* Δpψ. — Vs. 8. *ab illa* ΔΘp: *abi illa* ψ. — Vs. 10. *ut habitarem tum ad mercatum postea* Δp: *mercatum postea* ΘgΩ Bo.: *mercatum tum postea* Θp (Analecta Plautt. p. 429.)

ξπψω: uerissime *tum* omittitur, nam hiatus in ultima uoc. *Tarentum* excusatur in commissura uersus (cf. Herm. El. D. M. p. 87 sq.) et in nomine proprio. — Vs. 11. ita ut dedi extat in ξπψ (nisi quod ψ *exsulio*): *redi* ΘbΩ: *rediui* Bo 1. 2.: *iam iam redii* Bo 3.: *salue mihi* ΘsΞΩ: *salue mi* ω Bo: *salue mihi mi* coni. Kampmannvs R. M. Pl. p. 33. Mihi probatur altera emendatio a Kampm. l. c. proposita, sed ab ipso reiecta:

Iám redii ex exilio, salue, mi sodalis Eútyche,

ob meliorem accentum uocc. *exilio* et *salue.*

Eaedem formae *abii*, *adii*, *redii* in senariis iambicis leguntur his locis: Aul. II, 8, 8. IV, 8, 5. Capt. III, 2, 6. Cas. II, 8, 33. Bacch. II, 1, 2. Men. prol. 56. Merc. I, 1, 12. II, 1, 31. Poen. II, 7. 11. Rud. II, 6, 44., quibus accedit *abii* in uersu iambico septenario probabiliter restitutum Capt. III, 2, 13. et in uersu cretico Most. IV, 1, 23.

Ita illis impuris ómnibus a d i i manum.
Nam ut dúdum hinc a b i i, múlto illuc aduení prior.
Tandem ábii ad praetorem. íbi uix requieuí. rogo.
Nunc pól ego demum in réctam r e d i i sémitam.
5 *Postquam hínc in Ephesum á b i i, conspició lubens.*
Verum íllue redeo, unde ábii, atque uno adsto ín loco.
Biénnium iam fáctumst, postquam a b i í domo.
Ad pórtum hinc a b i i máne cum lucí simul.
Quoniám litare néqueo, illinc a b i i ílico.
10 *Eo pácto auarae Véneri pulcre a d i í manum.*
Cum uéstimentis, póstquam a ted a b i i, álgeo.
Iussi ílico hunc exóluier. inde ábii. nunc tu séquere.
Béne merens hóc preti inde ábstuli. a b i í foras.

Vs. 1. *adii manum*] cf. huius exemplorum compagis us. 10. et Bentl. ad Ter. Heaut. IV, 6, 14. — Vs. 2. *abi* Δ1pψ: *abii* Δ2p: *illue* Δp uolg.: *illo* ξπ. — Vs. 3. ita scripsi obsecutus Hermanno El. D. M. p. 314.: codd. nihil uariant. — Vs. 5. *abiui* Bo 1: sed excusatur hiatus ultimae syllabae uoc. *Ephesum* in nomine proprio; cf. II, 3, 120. *Senéx in Ephesum ibit aurum arcéssere.* — Vs. 6. *adsto* ΔΘpψ Bo: rell. *asto.* — Vs. 8. *luce* ΔΘpψ: sed cf. Stich. II, 2, 40. *Dicam, postquam mé misisti ad pórtum cum luci simul*, ubi Parevs nullam uarietatem lectionis notauit. Nota est praetera locutio *cum primo luci* Cist. II, 1, 49. Ter. Ad. V, 3, 55. Cic. Off. III, 31, 7. et in commentario uetere anquisitionis ap. Varr. L. L. VI, §. 92. Mvell.; *in luci* Lucr. IV, 236; *luci claro* Aul. IV, 10, 18. [ut recte scriptum est a Goellero ex Nonio Marcello p. 142, b. edit. Basil.] et in duobus fragmentis Varronis a Nonio ibidem seruatis [etiam apud Varr. L. L. VI, §. 5. dubito an Mvellervs suo iure Spengelii coniecturam *primo luci* pro codd. *prima luce* reiecerit]; aduerbialiter dictum est *luci* Amph. I, 1, 11 [quo de loco fallitur Charisius p. 182 P. coniungens *hoc luci*; *hoc* potius est accusatiuus pendens a *mittere*, ut etiam Lindem. explicat; cf. nunc Haas. ad Reisig. l. l. p. 693.] Cas. IV, 2, 7. Men. V, 7, 17. et in Ennii fragm. ex XVII. Ann. p. 116. Hessel. Diuersa miscet de hoc uocabulo Hartvngivs in libro de cass. p. 183. — Vs. 9. *illinc abii* scripsi pro uolg. *abii illinc*, in qua lectione media dipodia senarii ea esset, in qua tribracbum anapaestus exciperet [⏑⏑⏑́⏑⏑—, cf. Herm. El. D. M. p. 130 sq.], ictus igitur in paenultima uoc. *nequéo* caderet, quod cum ferri non possit, transpositione illa uersum sanare studui. — Vs. 11. *QVOM VESTIMENTIS* Γm: *postquam* ΔΘρΞΩψ Bo: *posteaquam* ξπω

Reiz.: *a ted abii* scripsi de meo: *a te* Δp: *abs te* rell.: *abi* ΞΩξψ: *abs te abii* uolg.: *abii abs ted* Bo 3. — Vs. 12. ita ut dedi constitutus est ab Hermanno El. D. M. p. 314.: *exsolui; nunc tu* uolg.: *inde abii* huc arcessitum est ex us. 9., ubi a libris quidem exhibetur, sed reiicitur iam ab Acidalio in Capt. diuinall. c. 5. p. 96.: nec offendas in infinitiui forma *exoluier* ab Herm. restituta; obseruasse enim mihi uideor, hanc longiorem formam apud Plautum in trochaicis et iambicis uersibus legitimam sedem habere aut in uersuum fine aut in commissuris asynartetorum uersuum; hoc e. g. Rud. II, 3, 37. *Ad sáxa nauem férrier: properáns exolui réstim.* Quam igitur obseruationem Hermannvs praef. ad Trin. p. XVI. dedit, formam *dicier* in uersibus iambicis et trochaicis nunquam dactylum constituere, eam ita ut modo dixi extendendam esse mihi persuasum est. Ex eo uersu, qui ex uolgata scriptura solus quantum memini huic obseruationi aduersatur, Trin. I, 2, 66. *Haec quom audio in te dicier, excrucior miser,* iam Hermannvs formam *dicier* remouit scribendo *dici, ego excrucior,* hoc autem, puto, non recte: nam cum ΔΘp exhibeant *dicis excrucior,* procul dubio scribendum est: *Haec quom aúdio in te dici, discruciór miser;* cf. Bacch. III, 3, 31. *Propter me haec nunc meo sodali dici discrucior miser.* Poen. I, 2, 155. *Mene ego illaec patiar praesente dici? discrucior miser.* Ceterum hi tres loci addantur exemplis allitterationis litterae D apud Naekivm in Mus. Rhen. philol. a. 1829. p. 345. — Vs. 13. dedi ex scriptura Hermanni El. D. M. p. 311., qui *preti* scripsit pro uolg. *pretium*: *unde abstultabi foras* ΔΘp: *unde auscultaui foras* Ξ: *inde abstuli. ita abii* [*abi* ψ] *foras* ξπψω.

Sequitur, ut supra indicaui, *perii* et primum quidem in uersibus trochaicis septenariis: Amph. I, 1, 139. 156. 164. 218. 300. II, 2, 36. 149. 178. IV, 3, 5. Asin. I, 3, 80. II, 2, 21. V, 2, 30. 42. 78.

Tímet homo, delúdam ego illum: Périi, dentes prúriunt.
Haút malum huic est póndus pugno: Périi, pugnos pónderat.
Vltro istunc, qui exóssat homines. périi, si me aspéxerit.
Quí ego sum: Perií: Parum etiam, praeút futurumst, praédicas.
Vbi ego perii? ubi ímmutatus sum? úbi ego formam pérdidi? 5
Gráuidam ego illanc híc reliqui, quóm abeo: Hei, perií miser.
Quíd ego uideo? haec éa profectost pátera. perii, Sósia.
Quíd iam amabo? Né me appella: Quíd tibist? Perií miser.
Íntro ego hinc eo, Álcumena párturit: Perií miser.
Nón omnino iám perii: est relícuom quo peredm magis. 10
Périi ego oppidó, nisi Libanum inuénio iam, ubi ubi est géntium.
Póssum ecastor: Én tibi hominem: Périi: Paulispér mane.

Périi misera, ut ósculatur cárnufex, capulí decus.
Tótus perii: Quíd taudem? anima foétetne uxoris tuae?

Vs. 1. *illum ego* π: *perii* Δ2p: *peri* Δ1p: *pol* Ω. — Vs. 3. *istunc* scripsi cum ω Bo. Lind.: *isthunc* ψ: *istuc* Δp: *istic* Ωξπ: uerissime *istunc* defenditur a Dovsa cll. Capt. III, 4, 19. Cas. II, 8, 23. — Vs. 6. *illanc hic* scripsi cum ξπψω Bo: *illam hic* ΞΩ, unde Lind. eshibuit *hic illam*, obsecutus, ut ait, Hermanno (ubi uir eximius hac de transpositione egerit, nescio): ego nihil mutaui, quia Δ uolgatae lectioni fauere uidetur et qnia *illic* pluribus locis non magis δεικτικόν est quam h. l.; cf. G. A. Becker. de comicis Romann. fabb. (Lips. 1837) p. 109. Tum *quom abeo* scripsi cum ω Bo. Lind.: *qom abeo* ξπ: *quam habeo* Δpg: *quam abeo* ΞΩψ, quod defendunt Gvlielmivs quaestt. in Amph. c. 4. p. 326. et Acidalivs in Amph. diuinatt. c. 9. p. 23. intelligentes *prius*, cll. prol. 102. Iniuria: de structura *quom abeo* dixi supra p. 9 sq.; unde *quam* irrepserit, apparet ex corrupta scriptura *habeo* pro *abeo*; add. de frequenti commutatione particc. *quom* et *quam* Grvter. ad Men. prol. 62. Denique pro *hei* Δp exhibet *ei*. — Vs. 7. *ea profectost* scr. cum Bo. Lind.: *ea est profecto* ΔpΞ[Ω]ψω: *est ea prof.* ξπ. — Vs. 9. *ego* om. ω fort. incuria. — Vs. 10. *relicuom quo* scripsi: *reliquom quo* ψ (*quo* cum Δpg): *reliquum quo* ω: *reliqüom quo* Bo 2. 3: *reliquum quod* Ωξπ. De mensura et scriptura uoc. *relicuos* (non *reliqüus* uel *reliqüos*) ud. Bentl. ad Phaedr. I, 31, 13. C. L. Schneider. gramm. Lat. I. p. 332. 591 sq. C. O. Mveller. l. supra p. 6. cit. p. 1069 sq. — Vs. 11. Ne quis hunc uersum corruptum iudicet propter tales locos, in quibus *ubiubi* non coalescit, uelut Mil. Gl. II, 4, 46. *Nunc nóstrum obseruare óstium, ubiubist: At, Sceledre, quaéso* [ut hic. us. legendus est ex emend. Ritschelii in prooem. Ind. scholl. Vratisll. 1839]. ibid. IV, 9, 2. *Ego nám conueniam illúnc, ubiubist géntium*: affero contra aliquot eiusmodi uersus, quibus probetur, *ubi ubi* Plauto etiam coalescere: Epid. III, 4 [IV, 2 Iac.], 56. *Ego illóm requiram iam, ubi ubist. bellatór uale.* Rud. IV, 6, 6 [7, 1. Reiz.]. *Vbi ubi erit, iam inuéstigabo et mécum ad te adduceám simul* [ut recte dedit Reizivs]. — Vs. 12. *en* scripsi pro uolg. *hem*, quod et ipsum praebet Δp: sed ud. Lindemann. ad. Trin. prol. 3. suo iure pugnantem contra Goellerum. Ex multis locis, quibus eadem medicina adhibenda est, unum nunc in transcursu emendabo: Rud. III, 5, 53. *Quid ést quod caueam? En ti erasso infortúnio*, ubi *en* pro uolg. *hem* posui primum propter hiatum, deinde quia lorarii cogitandi sunt lenoni clauas monstrare, quibus ad infortunium ei infligendum parati sint. Et si sunt qui particulam *en*, quod ubique fere in libris Plautinis oblitterata sit, prorsus a Plauto abiudicare uelint, eos moueo ut inspiciant fragm. Frinolariae ap. Varr. L. L. VII, §. 58: *Vbi rorarii éstis? En sunt: Vbi sunt accensi? Ecce* [*nos*].

Aul. III, 1, 8. IV, 4, 29. 10, 70. Curc. II, 3, 38. Cas. II, 6, 55. 62. III, 5, 9. IV, 3, 10. Epid. IV, 2 [4 Iac.], 22. 31. Bacch. I, 1, 17. IV, 3, 14 [17 Ritsch.]. 4, 29 [43 R.].

Áttat, perii hercle égo miser, aperítur Bacchanál, adest.
Périi hercle, ille nunc íntus turbat. húnc si amitto, hic ábierit.
I íntro, exquire, sítne ita ut ego praédico: Peri. óppido.
Iúppiter te dique perdant: Périi, prospició parum

*Féri malam ut ille rúrsum: **Perii**, púgnis caedor, Iúppiter.* 5
***Périi**, cor lienósum opinor hábeo, iamdudúm salit.*
*Párdalisca: **Périi**, sonitum unde aúres usurpánt meae?*
***Périi** hercle ego misér, dirumpi cántando Hymenaeúm licet.*
*Épidicus mihi mágister fuit: **Périi**, plaustrum pérculi*
***Périi** misera: Né fle, mulier, intro abi, habeto animúm bonum.* 10
† *Duae unum expetitis palumbem; **perii**, arundo alas uerberat.*
*Sánus satin es? **Périi**, multa mála meo mi in péctore.*
***Périi**: Quid ita? Quía patri omne cúm ramento réddidi.*

Vs. 1. *aperitur* scripsi cum ξπ Goell.: *aperit* rell. cum Δg: *Bachanal* Δpg. De accentu interiectionis *attat* cf. Bentl. ad Ter. Andr. I, 1, 98. — Vs. 2. *amitto* cum Δpg uolg.: *omitto* ξπ: *hinc abierit* Bo., fortasse recte. — Vs. 3. *I* om. Δ1pΩ: *exquaere* ex Prisciano p. 561. P. et aliquot codd. inferioris ordinis Bo. et Goell. — Vs. 5. *ut ille* scripsi cum ΔpΩψ: *tu illi* ξπω Bo 3. propter us. 52.: *malam illi* Bo 1. 2: *rursus* Ω: *cedor* Δp. — Vs. 6. *iamiamdudum* ΔpgΩ: *tam dudum* Bo. Fortassis totum uersum ita scribendum esse:

Périi, cor lienósum opino habeó, tam iamdudúm salit.

De forma *opino* ud. Non. Marc. p. 322, b. edit. Basil., qui quod affert fragmentum ex perdito initio Bacchidum: *Praenéstinum opino esse, ita erát gloriósus*, nunc auctum ex Prisciano legitur opera Ritschelii in Mus. Rhen. nouissimi Vol. I. p. 318 sq. Eandem actiuam formam uide restitutam ab eodem Ritschelio Bacch. III, 3, 83., restituendam praeterea Rud. IV, 3, 60., qui uersus ita scribendus uidetur: *Tu hércle, opino, in uidulum conuórtes piscem, nisi caues.* ibid. IV, 8, 4. *Ét popularis ést? Opino: Et núptura est mihi? Súspicor.* — Vs. 7. *Pardilisca* Δp: *sonitum unde aures usurpant meae* scripsi cum Bo. pro uolg. *unde meae usurp. aures son.* — Vs. 8. *dirupi* ξω cum peruersa distinctione. Veram sententiam iam Lambinvs bene explicauit. — Vs. 9. *fuit magister* Bo. Iacob.; uerum non tentanda fuit uolgata lectio: *magister* est bisyllabum, ut *magis* semper ap. Plaut. est monosyllabum, et *fuit* est trochaeus, quode cf. Strvvii lib. de Lat. decl. et coniug. p. 167. et Mveller. ad Varr. L. L. IX, 104. Deinde *perii* . . . *austrum* Δp: *perii austrum* rell. codd. cum Ω: uera scriptura restituta est ex Fest. p. 230, 17. Mvell.; adde Donat. ad Ter. Eun. II, 3, 87. — Vs. 11. aperte corruptus est. Ritschelivs emendandum suspicatur: *Dum duae unum et prope arundo alas uerberat* et hanc coniecturam in edit. min. recepit. Loco prioris ego legere malim: *Duae unum me expetitis* [quamquam etiam Nonius p. 149, a citat: *duae unum expetitis palumbem*] aut melioris accentus gratia: *Dúae únum expetitis mé palumbem.* Quam facile autem illud *me*, postquam genuina lectio in eam, quam modo ante dixi, deprauata erat, propter finalem antecedentis et initialem sequentis uocabuli litteram excidere potuerit, nemo non uidet; idem accidit Poen. I, 3, 39., ubi iam ab aliis uerissime restitutum est: *Meo obédientem me ésse seruo líberum.* An

nostro uersu scribendum: *Ámbae unum expetitis pal.?* Altero loco quid Ritschelii lusui *prope* pro *perii* substituendum sit, nondum exputo; certe uolgata ferri nequit, nisi quis hoc uno loco Plautino contractam formam *peri*, de qua supra p. 5. dixi, praetulerit, quae ualde improbabilis. Ceterum optimus interpres huius loci est ipse T. Maccius, ud. Asin. I, 3, 63 sqq. — Vs. 12. dedi ex emendatione Schneidewini, praeceptoris carissimi, cuius scholis de hac Plautina fabula habitis ante haec quattuor semestria cum bona fruge interfui: uolg. *Sanus satis non es: Perii, multa mala mihi in pectore*, pro qua Ritschelius in edit. min. exhibuit: *Sanus satis nunc non es: Perii, m. m. mi in p.*, simul autem et ipse proponens: *Sanus satine nunc es*, quoniam in Θ sit *satis ñ es*; possis etiam scribere: *Satin tu sanu's*, ut Amph. II, 1, 57. Merc. IV, 1, 16. Trin. II, 4, 53., tamen praefero Schneidew. emendationem. Idem uir optimus felicissime, si quid uideo, scribi iubet: *multa mala meo mi in pectore*; cf. Aul. III, 2, 19. *Vtinám mea mihi modo aúferám, quae áttuli, sálua* [Hermann. El. D. M. p. 456.]. Truc. III, 2, 30. *Vbi male accipiar meá mihi pecúnia:* quibus locis nunc accedit Bacch. III, 4, 20. *Tum quóm mea mihi nihilo pluris réferet*, ex emendatione Haasii prolata in ann. 387. ad Reisigii l. l. p. 388, quam et ipsam pro certa habeo.

Most. II, 1, 40. V, 1, 59 [2, 101 ψ]. Men. I, 2, 27. II, 3, 51. 86. V, 2, 89. Mil. Gl. IV, 8, 35. 36. V, 7. Merc. I, 2, 51. 93. V, 4, 26.

***Périi:** Habe bonum ánimum, ego istum lépide medicabór metum.*
***Périi:** Quid tibist? Dedisti uérba: Qui tandém? Probe.*
***Périi**, in insidiás deueni: Immo ín praesidium, né time.*
***Périi** misera, quám tu mihi nunc náuem narras? Ligneam.*
5 *Ést hic praeda nóbis: **Perii**, iámne abis? periít probe.*
***Périi**, mi patér, minatur míhi oculos exúrere.*
Quíd uideo? lux sálue: Iam resipísti? Quem amplexa óbsecro
*Sum hóminem? **perii**, súmne ego apud me? Né time, uoluptás mea.*
† ***Perii:** Haut etiam numero hoc dicis. iamne in hominem inuolo?*
10 ***Périi**, tu quidem thésaurum huc mihi ádportauistí mali.*
***Périi:** Hem istuc únum uerbum díxisti uerissumum.*
*Vbi locist res súmma nostra pública? Hei **perii** miser.*

Vs. 1. *istunc* Bo: *meditabor Δp*: *meditabo Θp*, huc illatum e us. sq.: *medicabo Ω*: sed ud. Merc. V, 2, 110. Laudat us. nostrum Bentl. ad Ter. Heaut. II, 3, 97. Hiatus qui in hoc us. inter *perii: Habe* est, excusatur per personae mutationem, itidem us. 11.: *Perii: Hem.* — Vs. 3. *perii* om. *Ω*: *deuenit ΔΘp*. — Vs. 4. *peri Ωξψ*: *mihi nunc* scripsi cum Θb Bo 2. 3.: *nunc mihi* uolg. — Vs. 5. ita ut dedi conformauit Bo. et

explicauit in Annott. p. 354 sq. *peri* uolg. cum ΔΘpg, praeter π: *iamne abis?* uerba uolgo sine ulla ratione Menaechmo tribuuntur: *peri tibi probe Ω.* — Vs. 6. *peri* ΘpΩψ: *mihi pater* ΔΘpψ. — Vs. 7 sq. dedi partim secutus Bo 3., qui us. 7., quem sicut duos proxime antecedentes pro us. troch. octonario habuit, scripsit: *obsecro quem amplexa*, quod probarem, nisi ultima syllaba *resipisti* uoc. hiaret. Volgo legitur: *obsecro quem amplexa sum.* Vs. 8. *timeas* Ωξxψ, sed *time* ΔΘp. — Vs. 9. *numero*] Ita ΔΘp: *nunc uero Ω.* De significatione illius uoc. ud. Fest. p. 170. Mvell. cum suppl. ann. p. 388. et Non. Marc. p. 240, b. Fallitur de ea, nisi omnia me fallunt, F. G. E. Rostivs Opuscc. Plautt. I. p. 187 sqq., qui contendit: „ea in uniuersum recto dici ῥυθμῷ uel numero fieri, quae conuenienter, congruenter et apte ad rem respectu loci atque temporis fiant" (l. c. p. 192.) et ad banc normam etiam nostrum locum explicat. Infelici successu. Mihi cum nostro loco apte comparari posse uidetur is qui legitur Cas. III, 5, 21. *Ere mi: Quid uis, mea ancilla? Nimium saeuis: Numero dicis*, eo discrimine, ut quae sententia hoc loco affirmatiue, ea nostro negatiue exprimatur. Hoc autem Casinae loco a Panurgo Antonio uel Artorio ap. Fest. l. c. ex Mvelleri ingeniosissima emendatione (l. c. p. 388.) *numero* explicatur per *nimium*, et banc utramque uocem etiam ex ueriloquio inter se cohaerere ualde uerisimile est. [Rostivs l. c. a subst. *numerus* deriuat, eadem iniuria, qua *oppido* adu. et *oppidum* subst. inter se cohaerescere a grammaticis satis ridicule traduntur.] Itaque si illam notionem etiam nostro loco *numero* uoc. obtinere acceperis, bene procedit sententia. Cario enim dicit militi: non nimium dicis, si dicis te perisse, nam male tecum agetur, grauissimae poenae tibi luendae erunt. At non aeque bene procedit numerus uersus, cum in uolg. scriptura inter *hominem* et *inuolo* hiatus sit. Ad quem remouendum Bo 1. scripsit *iam nunc* pro *iamne* (*iamne* Ωξπψ: *iam* ω); reducto *iamne* transposuit Bo 2. 3. *dicis hoc.* Ego potius proposuerim: *iámne ego in hominem inuolo?* aut: *iámne istum in hominem inuolo?* Pro *inuolo* exhibent *inuoco* ΔΘpΩ. — Vs. 12. *locist res summa nostra publ.* scripsi cum ΔΘpψ (nisi quod in ψ culpa typogr. *est* excidit, quod idem om. Ω): *loci res summa nostra est publ.* uolg.

Pseud. I, 3, 69. IV, 2, 27. Poen. I, 2, 151. Rud. IV, 4, 87. 99. 110. 8, 15 [V, 1, 15 Reiz.]. V, 3 [4 R.], 59. Stich. II, 2, 16. 63. Trin. IV, 3, 74 [1083 Herm.]. Truc. II, 6, 57. 67.

Périi, an non tum léx me perdit quína uicennária?
Quís is homost qui iússit? Perii, núnc homo in medió lutost.
Í soror. abscéde tu a me: Périi, ecquid agis, Milphio?
Périi hercle ego misér, uti priusquam pláne aspexit, ílico.
Hóc habet, est solútum; ah perii, uídeo cistellam: 5 *Haécine est?*
Súnt crepundia: Écca uideo: Périi in primo praélio.
Périi, dilectúm dimisit. núnc non censet, quóm uolo.
Grátiam faciás: Perii hercle, nísi me suspendo, óccidi.
Át ego perii, quoi medullam lássitudo pérbibit.
Póst autem aduexít secum parasítos: Hei perii 10 *miser.*

Véndidit tuos gnátus aedis: Périi: Praesentáriis.
Périi hercle ego misér, iam mi auro cóntra constat filius.
Quíd taces? planíssume edepol périi. sed quid illúc bonist?

Vs. 1. *an ortum lex* ΔΘp: *quina uicennaria* scripsi cum Mevrs., Lipsio, Bo.: *quina uicenaria* [Ω]ξπψω: *quasi uiceria* Δp: *Perii, an non me lex dum porcet quina uic.* Acidal. io Pseud. diuinn. c. 3. p. 348. Malim aliquis ex Palatt. deprauata scriptura *an ortum* meliorem lectionem extricet, nam fateor, *an non* hac iunctura me male habere. — Vs. 2. *periit* et *tuto est* ΔΘp. — Vs. 3. de producta altera syllaba *soror* uoc. cf. C. Linge de hiatu in uerss. Plautt. (Vrat. 1817) p. 46 sqq. Excusatur ea productio h. l. etiam eo, quod Adelphasium ad alteram personam se conuersura pausam loquendi facere cogitanda est. Tum *perii, eequid* scripsi cum Bo., qui bene obseruat, hanc formulam esse tardum ad aliquid faciendum incitantis (e. g. Epid. V, 2, 22): *perii eo quid* ΘbΩ: *perii, eho quid* ξπψω: *perii quid* Δp. — Vs. 4. *uti* scripsi cum Bo 1. pro uolg. *ut*, quod ferri nequit, quooiam ultimam *miser* uoc. ante uocalem producere noo licet. Reizivs transposuit *périi miser ego hércle, ut* cett. contra morem Plautinum; cf. huius exemplorum compagis us. 12. Aul. III, 1, 8. Cas. III, 5, 44. IV, 3, 10. Ceterum pro *perii* Δp exhibet *perei*, unde fortasse scribendum *periei* (ud. supra p. 7.). — Vs. 5. retinui *hoc habet* uolg. cum ΔΘp: *hoc habe* π et Rost. Opuscc. Plautt. I. p. 171.: *bene hoc habet* ψ (fortasse ob locum illum Epid. V, 2, 31., ubi alia res est): *est solutum* dubitanter scripsi cum Bo.: *solutum est* ΔΘpΩξπω: *solutus est* Ξ: *solutust* ψ Reiz.: *ah perii* scripsi cum ψω Bo 1. 2: *aperi* ΔΘpΞΩξπ: *an perii* Bo 3: *perii ah* Reiz. Ceterum in disponendis his uerbis ioter personas ego contra Bo. isto a uolg. distributione et illud uexatissimum *hoc habet* (de quo ud. Donat. ad Ter. Andr. I, 1, 56. Gronovii Obseruatt. II, 25. p. 327 sq. Platn. cll. Most. III, 2, 26.) ita mihi expedio, ut Gripus piscator, postquam operam in reuellendis uiduli illius uinculis collocatam finiuit, quasi aduersario plagam extremam inflixerit, exclamet illud io re gladiatoria usitatum *hoc habet*. Reliqua per se satis clara sunt. — Vs. 6. *peri* ΔΘpΞΩψ. — Vs. 7. *dilectum* scripsi cum ΔΘp[Ω]ψ Reiz.: *delectum* rell., etiam Kampmannvs R. M. Pl. p. 31. [qui hunc us. cum eiusdem scenae us. 9. probabiliter explicat, neglecto, quod ualde miror, loco gemello Men. III, 1, 8 sq.]: ud. Paul. Epit. Fest. p. 73, 16. cum Mvelleri ann. Eadem forma ex ΔΘp restituenda est Pseud. I, 3, 157. — Vs. 8. *gratiam fatiam* Δp: *gr. faciam* Θp, quae scriptura sensu caret. Locutionem *iurisiurandi gratiam facere* illustrat Raevardvs Varr. III, 2. cll. Suet. Tib. c. 35.; add. ex Digestis fr. 6. 32. 41. de iureiurando etc. (XII, 2.). — Vs. 9. *peri* Δpψ. — Vs. 10. *hei* scr. cum ω: *ei* ΔΘp: *heu* ξπψ Bo. — Vs. 11. *gnatus* scripsi cum ψ, ud. Naekii Opuscc. philoll. I. p. 188.: *natus* uolg. — Vs. 12. ita scripsi cum Bo 3.: *per hercle miseriam auro* Θs: *perii miser iam auro* Ω: *perii hercle iam mihi* ξπ: *perii hercle miser iam mihi* rell. De dictione *auro contra* cf. Curc. I, 3, 45 sq. Epid. III, 3, 30. Mil. Gl. III, 1, 64. IV, 2, 84. Pseud. II, 3, 22. — Vs. 13. *planessume* Δp: *sed quid* scr. cum Θs et uolg.: *set quit* Δp: *eequid* ξπ.

Sequantur iam sex uersus trochaici octonarii, in quibus *perii* legitur: Aul. III, 1, 5. Bacch. IV, 3, 12. 13 [15. 16. Ritsch.]. Pers. V, 2, 3. Truc. II, 7, 57. 59.

Tótus doleo atque óppido perii; íta me iste habuit senéx gymnasium.

Cónsolandus hic mist: ibo ad eúm. Mnesiloche,
quíd fit? Perii.
Dí meliora fáxint: Perii: Nón taces, insipiens?
Taceam?
Périi, interii. péssumus hic mihi diés hodie illuxit.
corruptor.
† *Tum pol ego et donis priuatus sum et perii:* 5
Plane istnc est.
Périi hercle hodie, ni húnc a te abigo: Accéde
modo huc, adi húc modo: Etiam.

Vs. 1. Hermannvs El. D. M. p. 91. non factam esse ait elisionem in caesura, unde intelligatur, hos uersus apud Plautum asynartetos esse. Sed ut hoc uerissimum est, ita cum illud scriberet, humani aliquid magno uiro accidit: nam nisi ultimam *oppido* uoc. corripueris (plerumque autem producitur, uelut Merc. IV, 3, 10.) ultima *perii* uoc. eliditur. — Vs. 2. *mist* scripsi cum Ritsch. in edit. min. pro uolg. *mihi est.* — Vs. 3. uolgo legitur: *di melius faciant* numeris corruptis, quibus ut succurreret, Ritsch. in edit. min. scripsit *diui mel. fac.*, „quamquam in trita locutione nonnihil offensionis haec forma habeat." Ego cum meditarer de hoc loco, quoniam *diui* formam soli grandiloquae orationi conuenientem nullo pacto locum habere posse intelligebam, ueniebat in mentem loci Pseud. I, 3, 81., ubi, cum omnes quos nouimus libri mss. idem exhibent quod nostro loco: *di melius faciant*, Γm praebet: ***DI MELIORA FAXINT***, nec dubitaui, hanc lectionem etiam Bacchidum loco restituere. Cf. Merc. II, 2, 14. *Di mélius faxint: Di hóc quidem faciúnt: Quid est?* Idem restitue Cas. IV, 3, 14. *Di melius faxint. sed crepuit óstium. exitúr foras*, pro uolg. *faciant*, et uide ne etiam Mil. Gl. II, 6, 87., ubi libb. exhibent: *Ignoscam tibi istuc: At di tibi faciant bene*, Hermannvs El. D. M. p. 133. correxit: *At tibi di faciant bene*, restet haec emendatio: *At tibi di faxint bene.* — Vs. 5. ita ut dedi Θs, nisi quod cum Ωψ *peri* exhibet: *tum* ξπψ cum ΘsΩ: *tunc* ω Bo. Goell.: *ego* om. Goell. fort. incuria: *istud* Bo 3. Mihi uersus corruptus uidetur, cum omnes huius scenae uersus a 43. usque ad 61. trochaicos octonarios putauerim, et hinc hanc fere emendationem propono:

Túm pol ego et donis priuatus súm meis et perii: Ístuc pla-
numst.

Addidi *meis*: deinde scripsi *istuc planumst* ob Capt. III, 4, 32. *pol planum id quidemst.* — Vs. 6. ita scripsi cum Bo 1. 2.: pro *ni* uolg. *nisi*: *abico* Δp: *accede hunc modo* ΔΘps: *accede huc modo* [Ω]ξπψω: *accede huc* Goell.: *etiam* om. id.

Haec de *perii* uoc. in uersibus trochaicis: secuntur iambici et primum quidem quaternarius iambicus: Epid. II, 2, 62.

Perii hércle, quid ego ex te aúdio.

quam trochaicorum septenariorum clausulam recte constituerunt Bo. et Iacobvs, probantibus C. L. Schneidero gramm. Lat. I. p. 738. et Kampmanno R. M. Pl. p. 20.

Deinde senarii iambici: Aul. II, 8, 22. 27. IV, 7, 10. Curc. V, 2, 54. Epid. III, 4, 73 [IV, 2, 74. Iac.]. Bacch. II, 3, 47. IV, 8, 21. Most. I, 1, 9. II, 1, 72. 2, 78. III, 1, 5. 131 [V, 2, 35 ψ]. IV, 3 [V, 1 ψ], 1. 37.

Perii hércle! aurum rápitur, aula quaéritur.
Sed césso priusquam prórsus perii cúrrere?

Perii, mea nutrix. óbsecro te, uterúm dolet.
Cum hoc ólim perii: Cédo ut inspiciam: Sáuau' es?
5 *Perii hércle, si istaec uéra sunt. planíssume.*
Perii hércle, lembus ílle mihi laedít latus.
Exóluite istum. périi, pertimuí miser.
Hem, hocíne uolebas? Périi, cur me uérberas?
Sed quíd tu egrederis? périi. eho iamiam óptume.
10 *Perii, íllice hodie hanc cónturbabunt fábulam.*
Nunc pól ego perii pláue in perpetuóm modum.
Ecce aútem perii: Dícisne hoc quod té rogo.
Perii hércle: quid opust uérbis? ut uerba aúdio.
Vicíni, perii, intérii: Numquid Tránio.

Vs. 1. *herele* scripsi cum Δp[Ω]ξψω Goell. Bo 3.: *hereule* π Bo 2.: *hodie* „uetustissima Brixiensis," unde Gvlielm. quaestt. in Aul. c. 4. p. 348. finxit *o diei*: *herele hodie* Bo 1. Excusatur hiatus hoc quidem loco per exclamationem; ud. Linge l. c. p. 44 sqq. Nolui autem *hereule* scribere, de quo dixi supra p. 10., quia usus in hac locutione constanter *herele* poscit. — Vs. 3. *uterum* Δpg, Grvtero teste suprascr. „*al. uterus.*" Confirmat neutrum Noo. p. 156, b. qui *te* omittit. — Vs. 8. *hem* scripsi ex Dovsae emend. cum ψω Bo.: *en* ΔpΩξπ: *in* Θp: *qur* Δp, scriptura non spernenda. — Vs. 9. ita scripsi cum Bo 3.: *tu egrederis* ΔΘp[Ω]ω: *tute egred.* ξπψ: *perio iamiam* Δ1Θpg: *perii iam iam* Δ2pξψ: *perii iam* π: *perii! o! iam iam* ω et Parevs Anall. Plautt. p. 364.: *spero iam iam* Ω. — Vs. 10. *illice* scripsi cum Bo.: ud. Bentl. in Ter. Eun. II, 2, 38.: *illisee* cum ΔΘp uolg.: *hisce* Ω. — Vs. 13. *peri* Δ1ΘpΩψ: *perii* Δ2p: *uerba* om. Ω: *uerbera* ΔΘp. — Vs. 14. *uicine*, ut ad solum Simonem exclamet, proponit Acidalivs in Most. diuioatt. c. 6. p. 241. et euphoniae causa Tavbmannvs. Itaoe uero? Immo propter euphoniam retinendum est *uicini*; ud. Naek. in Mus. Rhen. philol. 1829. p. 393. Tum cum ΔΘpψ scripsi *perii, interii*: *peri. interi* Ω: *interii, perii* uolg., quod neque Plautus neque Terentius unquam dixerunt.

Mil. Gl. II, 1, 41. 6, 11. III, 2, 45. Merc. IV, 1, 15. 3, 6. 10. 4, 8. 52. Pseud. I, 1, 43. IV, 3, 15.

Prius périi, quam ad eruш néui, quo ire occéperam.
Perii hércle, hic ad me récta habet rectám uiam.
Perii, éxcruciabit mé erus, dómum si uénerit.
Dispérii, perii mísera, uae miseraé mihi.
5 *Perii hércle, rure iám redit uxór mea.*
Dispérii: Equidem hercle óppido perii miser.
Ecce aútem perii, cócus adest: Aduénimus.
Perii hércle, ecce autem haec ábiit, uae miseró mihi.
Perii, salutem núsquam inuenio, Pseúdole.
10 *Perii hércle, nimium tárde egrediuntúr foras.*

Vs. 2. *recta habet rectam uiam* scripsi cum ξπω Bo.: *recta habet recta uia* Δ1pg: *recta abiit recta uia* Δ2pg: *recta abit recta uia* Θpgψ: *recta recta abit uia* Ξ: *recta abiit uia* Ω: *recte recta abit uia* Lind. Veram scripturam quam dedi, confirmat Pseud. IV, 7, 37. *Heús, ubi estis uós? Hic quidem ad me récta habet rectám uiam*, ut sine discrepantia codd. legitur. — Vs. 4. *dispersi* Δp. Laudat huoc us. Bentl. ad Ter. Heaut. II, 4, 28. — Vs. 5. *redit* scripsi pro uolg. *rediit*, ud. iofra. — Vs. 6. *equidem* scripsi cum ΔΘpΩψ Bo.: *ego quidem* ξπω: frequens est

apud Plautum *equidem hercle*, uelut in hac ipsa fabula III, 3, 5. Pone *disperii* autem statuo hiatum (ud. supra p. 16. ad us. 1.), cuius euitandi causa Bo 1. 2. scripsit *hercule*. — Vs. 8. *abit Ω*. — Vs. 9. *peri Δpψ*.

Poen. III, 5, 42. V, 6, 23. scen. ult. us. 5. Pers. IV, 9, 1. 4. Rud. II, 6, 26. 66. III, 6, 6. 39. Stich. III, 2, 41. Truc. III, 2, 21.

Nunc pól ego perii cérto, haut arbitrário.
Perii hércle: Immo haut multó post in ius uéneris.
Teligít? nunc perii. unde haéce periérúnt domo?
Nisi ego íllunc hominem pérdo, perii atque óptume.
Pater hic meus est: Hem, quíd? pater? perii óppido. 5
Perii, ánimo male fit. cóntine quaesó caput.
Et ad hóc misellum pállium. perii óppido.
Nunc pól ego perii, Pleúsidippus éccum adest.
Etiám retentas? Périi: Verum sít uelim.
Perii hércle uero pláne, nil obnóxie. 10
Perií, rabonem quam ésse dicam hanc béluam?

Vs. 2. *post in ius* [*intus ΔΘp*] *ueneris ΔΘpΩξπψ*: *post eum* (seu *quom*) *in ius uen. ω* Bo. ex coniectura Dovsae filii, eleganti quidem, sed ut mihi uidetur non necessaria. — Vs. 3. *nunc perii* om. *Γ*m (?): *haece* recte em. Bo. ex scriptura *Γ*m *HAEC*: uolg. *hae*. — Vs. 4. *perdo*: *Perii*: *Atque opt.* ξπω contra *ΔΘ*p. Apte Bo. comparat Poen. I, 2, 155 sq. 168 sq. — Vs. 6. *peri ΔΘpΞ*. — Vs. 10. *peri ΔΘp*: *Nunc ego hercle perii plane, non obnoxie* Gellius N. A. VII, 17, 4. — Vs. 11. *peri ΔpΘsΩ*: *uelbam ΔΘps*.

Perii in septenariis iambicis: Asin. II, 4, 10. 40. 69. III, 3, 111. Most. I, 3, 55. Merc. III, 1, 12. Rud. V, 2 [3 Reiz.], 2.

Tu uérbero imperiúm meum contémpsisti: Perii, hóspes.
Perii hércle, iam hic me abégerit suo ódio: Heus iam satís tu.
Ni istum ímpudicum pércies: Perii hércle, age impudíce.
Perii hércle, sine erúm quidemst decórum uehere séruom.
Perii hércle, ni ego illam péssumis exémplis enicásso.
Bona si ésse uis, bene erít tibi: Tum pól ego perii mísera.
Nisi nídulus mihi rédditur: Perii, quom mentiónem.

Vs. 1. *hospes perii* Bo., fort. recte ob accentum uoc. *contempsisti*. — Vs. 3. sequor ψω Bo.: *age impudice. ni istum impud. pereies*: *Perii hercle* ΔpΩξπ, nisi quod Ω cum plurimis interpolatis codd. *perenties* pro *pereies*: hoc defenditur a Δp. — Vs. 4. dedi ex elegantissima emend. Bothii: uolgo: *P. h., si uerum quidem est decorum herum uehere seruom*: *peri* Ωξ: *uerum si* π. *Siue* h. l. idem est quod *uel si*, qua de significatione ud. locos et VV. DD. a Dissenio ad Tibull. I, 6, 21. laudatos, quibus adde Rvhnken. in Ter. Andr. I, 2, 19. — Vs. 5. *ni* uolg. cum Θp: *ne* Δp: *ego ni* Bo 3. — Vs. 7. *redditur* dedi ex uolg. cum Δgp (Anall. Plautt. p. 679.): *reddatur* ΘpgΞΩψ.

Idem *perii* in octonariis iambicis: Amph. V, 1, 24. Men. V, 7, 10. Merc. I, 2, 14. 15.

Amphitruo: Perii: Súrge: Interii: Cédo manum: Quis mé tenet?
Quo rápitis me? quo fértis me? perii, óbsecro uostrám fidem.
Perii, seditioném facit lien, óccupat praecórdia.
Perii, ánimam nequeo uórtere. nimis níhili tibicén siem.

Vs. 4. *nihil tibicen* ΔΘρΩ. Producta ultima *uortere* uoc. syllaba excusatur a uersu asynarteto (Herm. El. D. M. p. 160).

Perii in duobus tetrametris bacchiacis: Cas. III, 5, 11. Pers. V, 2, 29.

Perii: Quid perísti? Perii ét tu perísti.
Perii, perculít me prope: Hém serua rúrsum.

Vs. 2. *probe* Bo 3: *hem serua rursum* Θp: *em seruata sum* Δp: Acidal. in Pers. diuinatt. c. 7. p. 428. *hem seruo rursum*, „ut puer lenonem iterum feriret atque eo ictu restituere illum rursus in gradum et seruare diceret." Sed nihil mutandum: *hem serua* est formula uerberantium, ud. Ter. Ad. II, 1, 18., ubi Ruhnken. recte explicat: „habe tibi hunc colaphum." De *hem* part. in hac re usurpata cf. Rost. Opuscc. Plautt. I. p. 128. Diuerso sensu *hem serua* dictio legitur Ter. Andr. II, 5, 5.

Denique *perii* in aliquot anapaesticis uersibus, et primum quidem in dimetro acat. Bacch. V, 2, 75 [96 R.], deinde in tetramm. catall. Bacch. V, 1, 16. Mil. Gl. IV, 2, 89., postremo in tetramm. acatall. Aul. IV, 9, 1. 10. Bacch. V, 1, 4.

Caput prúrit. perii. uix negito.
Perii. hóc seruom meum nón nauci facere ésse ausum. atque ego si álibi.
Perii, quot hic ipse annós uiuet, quoius fílii tam diu uíuont.
Perii, ínterii, occidi. quó curram? quo nón curram? tene, téne quem? quis?
5 *Hei mé miserum, miserúm: perii male pérditus. pessume ornátus eo.*
Perii. pudet. hocine me aétatis ludós bis factum esse índigne.

Vs. 2. ita laudat etiam Hermannus El. D. M. p. 415. — Vs. 3. cf. eundem p. 409.: *ipse* addunt ΔΘp: om. ξπ. — Vs. 4. 5. Herm. l. c. p. 412.: us. 5. *heu* uolg.: *miserum, misere perii* ξπψ Bo.: *miserum, miserum perii* Δpg, suprascr. *misere*. — Vs. 6. Herm. l. c. p. 414.: *ludos* ex Δpg pro uolg. *ludum* receptum illustrat Ritschelius de Plauti Bacchidibus (Vrat. 1836) p. 10.

Restant aliquot loci, quibus *perii* legitur, de quibus cum quaestio plerumque a metro intricatior sit, nihil statuere malui quam fortasse inepte hariolari; tamen ne locus desideretur, ubi *perii* obuenit, ita ut in ψ leguntur illos uersus

dabo: Curc. I, 2, 36. Cas. II, 3, 19. III, 5, 44. V, 2, 18. Most. III, 1, 27. 28. Truc. IV, 2, 16.

† *Faucibus plenis: P e r i i hercle, huic quid primum dicam.*
† *Vnde hic amabo unguenta adoleut? Oh p e r i i, manufesto miser.*
† *Tibi ut dicam, ab ea ut caueas tibi: P e r i i hercle ego miser.*
† *P e r i i hercle ego, manufesta res est: Omnem in ordinem rem.*
† *Negat? Negat, inquam: P e r i i oppido, quom* 5 *cogito:*
† *Non confitetur? Dicam si confessus siet.*
† *Animo bono male rem gerit: P e r i i hercle ego idem: Stultus es.*

Vs. 2. *amobo* Δp: *unguenta adolent* Δp: *unguenta olent* Ω. Quominus hunc us. pro octonario iambico acciperem, impediuit quartus pes, de quo ud. Herm. El. D. M. p. 161. — Vs. 3. *dicam* Δp: *dicerem* uolg: *ego* om. uolg., sed habet cum ψ etiam Ω. — Vs. 4. *in ordinem* Δpg: *in ordine* Ω: *ordine* uolg. Cf. Capt. II, 3, 17. Men. IV, 3, 5. Poen. III, 2, 13. Pers. I, 3, 11. Truc. II, 3, 57. — Vs. 5. 6. ΔΘpg lacunosi haec tantum exhibent:

Negat . . . . *quom cogita*
. . . . *dicam si confessus sit.*

Ω habet: *Negat quando cogitas? Te. dicam* cett. Verba: *Negat? Negat inquam* ut genuina laudat Bentl. ad Hor. Epp. I, 7, 63. — Vs. 7. *malē gerit* Δp: *malegerit* Θps: *perit* Θs (*peri* ψ): *ego idem* ΔΘps (non *quidem*): *stultus est* ΔΘps.

Haec hactenus de *perii* forma. Sequitur *exii* Capt. I, 1, 35. Pseud. V, 1, 35. Stich. III, 2, 6.

Vnde sáturitate saépe ego e x i i ébrius.
Inde húc e x i í, crapulám dum amouérem.
† *Auspicio hodie optumo e x i u i foras.*

Vs. 1. *exiui* Bo. cum codd. Wolfenbutt. et Monac. — Vs. 2. est bacchiacus tetrameter: *unde* ω (puto errore): *exi* ΔΘpψ: *grapulam* ΔΘp. — Vs. 3. ita ut dedi extat apud ξπω Bo 3., uersu manco: *auspitio* Δp: *exiui* ΘsΞΩψ (cf. Kampm. R. M. Pl. p. 33 sq.). Vario modo editores tollendis hiatibus uersui succurrere studuerunt, qui conatus cum omnes parum probabiles sint, eos enumerare supersedeo. Mihi admodum uerosimile uidetur, hoc uersus monstrum eo natum esse, quod duo uersus misere truncati in unum conflati sunt, et in ultima syllaba inauditae illius formae *exiui* latere *aui*, scil. *sinistra*; cf. Epid. II, 2, 1 sq. *liquido exeo foras auspicio, aui sinistra*. Pseud. II, 4, 72. *aui sinistra, auspicio liquido*. Eadem sors contigit us. 16. sequentis scenae huius ipsius fabulae, ubi cum uolgo legatur:

Vt quoique homini res paratast, firmi amici sunt, si res lassa labat,

nunc ex Ir legendum est:

Vt quoique homini rés paratast, itidem amici súnt uolup:
Si res firmast, firmi amici súnt: si res laxé labat.

Ceterum moneo, quod nullum editorem hoc respexisse uideo, uersui

nostrum excipienti, Stich. III, 2, 7., sanitatem redditam esse a summo BENTLEIO in Hor. Epp. I, 7, 29.:

Mustéla murem mí ábstulit praetér pedes.

Secuntur ex ordine, quem supra indicaui, *praeterii, interii, disperii* et primum quidem in uersibus trochaicis: dimetrum trochaicum acat. RITSCHELIVS dedit Bacch. V, 1, 31 [28 ω]:

Quí scis? Vídi, hei míhi, disperii.

Aliter HERM. El. D. M. p. 213. Dimetrum troch. catal. ipse restituerim Epid. III, 1, 5.:

Cópiam: Interii hércle ego.

IACOBVS hunc uers., *copiam* uoc. antecedenti uersui annexo, dimetrum creticum esse uolt: *Interii hércle ego*, et antecedentem, ubi *tibi* contra *Δp* deleuit, iambicum octonarium. Ego retinens *tibi* hunc us. esse malim iambicum septenarium, quem excipial ille dim. troch. catal.:

Seiui équidem in principio ilico nullám tibi esse in illo
Cópiam: Interii hércle ego.

Ita enim satisfit obseruationi illi HERMANNIANAE (El. D. M. p. 169 sq.), „quicunque uersus perpetuitate quadam cohaereant, eorum hanc esse debere rationem, ut thesi terminatum uersum uersus trochaicus, qui ab arsi incipit, arsi autem terminatum iambicus, qui incipit ab anacrusi, sequatur."

Septenarii trochaici sunt hi: Amph. I, 1, 143. Asin. I, 3, 90. Aul. II, 2, 65. Epid. I, 1, 54. Most. II, 1, 28. Mil. Gl. II, 3, 35. Merc. II, 3, 68. III, 4, 14. 22. Pers. V, 2, 71. Trin. IV, 3, 79. 82 [1088. 1091. HERM.].

Óppido interii. óbsecro hercle quántus et quam uálidus est.
Ínterii, si nón inuenio ego íllas uiginti minas.
Num égo disperii? Quíd tibist? Quid crépuit quasi ferrúm modo?
Di ímmortales, út ego interii básilice: Quid iam aút quid est?
5 *Válet illic quídem atque égo disperii: Disperisti? quí potest?*
Núnc si indicium fácio, interii: sí taceo, interit tamen.
Lábefacto paulátim; uerum quód praeterii dícere.
Númquid restat? eheú disperii. uóltus neutiquam huiús placet.
† Disperii, illaec interemit me modo oratio.
10 *Mále disperii, sciúnt referre próbe inimico grátiam.*
Mále disperii: Crédidi aegre tíbi id, ubi audissés, fore.
Mé seruaui, sáluos redii, núnc hic disperií miser.

Vs. 1. citatur a Nonio Marc. p. 246, b: ibi legitur *interio* [*interi* cod. Geneuensis] et *quantus*, *quam* om. *et*. — Vs. 2. *ego* om. Bo 2. 3. cum cod. Wolfenb. — Vs. 3. *num ego* scripsi cum codd. Langg. Bo 1. 3: *nun ego Δp*: *non ego* rell. — Vs. 4. affert BENTL. ad Ter. Heaut.

III, 3, 8. — Vs. 5. *illic* em. Bo.: *ille* uolg.: *ego* om. ΔΘpΩ, sed postulat sententia: pro *disperisti* ΔΘp exhibent *bis peristi*, lectionis uarietas non spernenda, quae adulescenti ebrietatis et somni pleno optime conuenit: tamen nondum ausus sum uolgatam mutare. — Vs. 6. *inditium* Δp: alterum *interii* om. ΔΘpΩ. — Vs. 8. *nunc quid* Θpb Bo 2. 3.: *nunc quod* Δp: *nam quid* Bo 1: *numquid* rell., quod interim reliqui: *eheu*] *et ei* Δp: *et hei* ΘpΩ. De pronunciatione uoc. *neutiquam* (*nŭtiquam*) cf. C. L. Schneider. gramm. Lat. I. p. 75. — Vs. 9. aperte est mancus: *me modo hic oratio* ξπψ: sed *hic* om. libri cum [Ω]: *modo interemit illaec med oratio* Bo. Dubito an initium uersus exciderit, fortasse:

Hei mihi, disperii, interemit mé modo illaec orátio.

Interii et *disperii* in octonariis trochaicis: Aul. IV, 9, 18. Cas. V, 3, 2. Pseud. IV, 1, 6. Pers. V, 2, 3.

Átque hic quidem Euclióst, ut opinor: óppido ego ***i n t e r i i***: *palamst res.*
† *Nec meam ut uxorem aspiciam contra oculis: ita* ***d i s p e r i i***.
Túm pol ego ***i n t e r i i***, *hómo si ille abiit: néque opus, quod uolui, hódie efficiam.*
Périi, ***i n t e r i i***. *péssumus hic mihi diés hodie illuxít. corruptor.*

Vs. 1. sic scripsi cum ψ, nisi quod typogr. culpa exciderunt uerba *palamst res: atque*] *at* Bo.: om. Goell.: *Euclio est, est, opinor* ξπω: *Euclio est, opinor* Goell.: *ut opinor* ΔpΩ Bo. Cf. Bacch. IV, 6, 5. *Atque hic quidem, opinor, Chrysalust: Accessero* (ita enim scribendum cum ξπψ, non *Chrysalus*). — Vs. 2. iterum metro laborat. Ego correxerim:

Néc meam út uxorem áspiciam contra óculis: ita misér disperii:
aut simili quodam modo. — Vs. 3. *neque hoc opus, quod uolui, ego hodie efficiam* (*ecficiam* ψ) ξπψω: *hoc* et *ego* omisi cum Bo 2, qui simul *homo* deleuit, sine causa: *uoluit* ΔΘp.

Eaedem uoces *interii* et *disperii* in senariis iambicis: Cist. II, 3, 34. Bacch. IV, 7, 38. 8, 12. Most. IV, 3 [V, 1 ψ], 36. 37. Merc. IV, 1, 15. 3, 10. 4, 11.

† *Meum elocutust nomen:* ***i n t e r i i*** *
Qui súnt in lecto illo áltero? ***I n t e r i í*** *miser.*
Scies haút multo post: Óppido ***i n t e r i í*** *miser.*
Hei míhi, ***d i s p e r i i***, *uócis non habeó satis:*
Vicíni, perii, ***i n t é r i i***: *Numquid Tránio.* 5
D i s p é r i i, *perii misera, uae miseraé mihi.*
D i s p é r i i: *Equidem hercle óppido perií miser.*
Séd ***i n t é r i i***: *Quid ais tu? étiamne haec illí tibi.*

Vs. 1. dedi uersu manco cum codd. et ω: *interii peri* ξ: *interii perii* π: *interi peri* ψ. Ex Ivnt. et Ald. Bo. probabiliter supplet: *interii oppido*. — Vs. 4. *ei* ΔΘpξ. — Vs. 5. 6. 7. ud. supra p. 20. — Vs. 8. Acidalivs in Merc. diuinatt. c. 5. p. 330. corrigit: *St, interii*: Bo. illud *sed* . . . Dorippae tribuit: utrumque citra necessitatem. De pronunciatione uoculae *sed* h. l. cf. Schneider. gramm. Lat. I. p. 730. 759., cui frustra obloquitur Rittervs Elem. gramm. Lat. p. 147.

Interii in octonario iambico, Amph. V, 1, 24. iam su-

pra p. 22. attuli; *disperii* in septenario iambico, quem probabiliter Bothivs dedit, Cist. IV, 2, 47.

Dispérii misera. quid ego erae dicám, quae me opere tánto,

ubi *meae erae Δρψ: meae herae ω: herae meae Ωξπ.* Tum anapaesticum tetrametrum, in quo *interii* legitur, Aul. IV, 9, 1., itidem iam supra p. 22. exhibui, cui nunc addo Bacch. V, I, 7.

Omnía me mala conséctantur, omníbus exitiis ínterii.

de quo us. cf. Herm. El. D. M. p. 414. Denique ut supra duos uersus affero, a quibus manum abstinui: Cas. III, 5, 33. Cist. IV, 2, 1.

† *Latentes metu mussitant: Occido atque interii. quid illi.*

† *Nisi quid mihi opis di dant, disperii, neque unde auxilium expetam, habeo.*

Vs. 1. bacchiaco metro conscriptus uidetur. — Vs. 2. *opis Δ2p*: *opes Δ1pΩ.* Cf. Bentl. ad Ter. Heaut. III, 3, 31.

Haec hactenus de prima singularis persona perfecti uerborum cum *eundi* uerbo compositorum. Apparet ex hoc largo exemplorum indice, Plautinum harum formarum usum constantem fuisse, cum semper formas in II exeuntes praetulerit: duo enim exempla, quae quis cum rationis quadam specie contra afferre possit, Bacch. I, 1, 17 (ubi codd. scriptura retineri posset, si *peri* scriberetur) et Stich. III, 2, 6 (ubi *exini* codd. exhibent), supra p. 16. et 23. remoui. Verum sunt sola illa composita *eundi* uerbi, in quibus haec obseruatio rata est; reliqua uerba quartae quam dicunt coniugationis perfectum in IVI formant, id quod supra p. 11. aliquot exemplis comprobaui. Duos locos, qui soli, nisi qui oculos meos fugerunt, huic regulae aduersari uidentur, accuratius nunc tractabo: Aul. III, 6, 1. Pers. IV, 7, 11.

Nimiúm lubenter édi sermoném tuom.

† *Mihi dare bonam operam: Tibin ego? immo seruii.*

Priore us., quo eam quam dedi scripturam iam exhibent ξπψω, Δp „initio *Nim. lib. di audiui*, unde quis fecit: *lib. edi id est audiui serm.*, at postea *τὸ audiui* lineola subduxit": cett. libb. cum Ω: *Nimium lib. audiui.* Hinc Mevrsivs proposuit *odi* = *audii*: Goell. recepit *audi*: Bo. coniecit: *Nimium lubenter, di, audi serm. tuom.* At uerissime se habet *edi*, quae lectio insuper confirmatur testimonio Nonii Marcelli p. 308, a. edit. Basil., qui ad eam explicandam addit: „Deuorari non solum cibus gutture, sed et uox auribus potest." Locos similes Plautinos iam Lambinvs attulit, praeter Asin. III, 3, 59. *Auscultate atque operam date et mea dicta deuorate* (quem locum et ipse Non. affert) hos: Cist. IV, 2, 54. *Istuc ago atque istic mihi cibust quod fabulare* [ubi *istic* cum Δρξπ scripsi pro uolg. *istuc*]. Most. IV, 1, 15. *gustare ego eius sermonem uolo.* Poen. V, 2, 9. *Quam orationem hanc aures dulcem deuorant.* Tum apte comparatur Aristophaneae Gerytadis fr. IX. Bergk., 205. Dind.: *καὶ πῶς ἐγὼ Σθενέλου φάγοιμ᾽ ἂν ῥήματα;* cui ego addo Vesp. 462. *εἴπερ ἔτυχον τῶν μελῶν τῶν Φιλοκλέους βεβρωκότες.* Mirificus error Dovsae,

qui cum nostro loco Aristoph. Ran. 745 sq. componit, magno uiro condonandus est. — Altero us. *seruii* qui receperunt editores ψω idem esse uoluerunt quod *seruiui*. Sed praeterquam quod sententia quam maxime languet, ne libri quidem ita exhibent, sed *immo serui* ΔΘpgΩ, unde ACIDALIVS in Pers. diuinatt. c. 6. p. 424. scribendum coniecit *immo serio*, haec uerba Dordalo tribuens. At uel sic tamen uersus a sententia laborat. Veram lectionem nuper nulla litterula mutata restituit Bo 3: *numos erui.* Hoc solum post hanc elegantissimam emendationem me in hoc uersu male habet, quod aut *tibin* monosyllabe pronunciandum est aut uersus numerus male fluit: dubito igitur an totus uersus ita scribendus sit:

Mihi dáre bonam operam: Tíbi egon? numos érui.

Transgredi licet ad primam personam pluralis perf., cuius elisa spirante littera V hae tantum formae a uerbis cum *eundi* uerbo compositis deriuatae (nam reliquorum uerborum perfecta litteram V non eiiciunt; sic *andiuimus* Amph. V, 1, 47. *sciuimus* Poen. III, 4, 14. 15.) apud Plautum leguntur: *abiimus, periimus, iniimus*, his quidem locis: Amph. II, 2, 175. Cist. III, 10. Most. II, 1, 17. Men. V, 7, 26. Merc. I, 2, 25. III, 4, 25. Pseud. I, 5, 129. Rud. IV, 4, 4. Trin. II, 4, 114 [514 HERM.].

Té dormitare aíbas; mensa abláta st; cubitum hinc ábiimus.

Périimus miserae: Hác utrum me fériam an ab laeuá latus?

Phílolaches: Quid ést? Et ego et tu? Quíd et ego et tu? Périimus.

Vós scelesti, uós rapaces, uós praedones: Périimus.

† AC. Periimus. ‖CH. Principium inimicis dato.‖5 *AC. At tibi sortito id obtigit.*‖

Périimus: Quin tu íllud potius núncias quod néscio?

Si súmus compecti seú consilium unquam íniimus.

Vós confugite in áram potius quám ego ι Miserae périimus.

Tibi egó rationem réddam? Plane périimus.

Vs. 1. *aibas* [qua de forma cf. SCHNEIDER. gramm. Lat. I. p. 285.] scripsi cum Bo 1. LINN.; *aiebas* rell.: *abimus* ΔpΩψ. — Vs. 2. *perimus* [Ω]ξπψω: *hac utrum* de meo scripsi pro uolg. *utrum hac*: *utrumne hac* Bo., quam emendationem reieci, non quod particulam *utrumne* a Plauto abiudicem [recte enim iamdudum Mil. Gl. II, 6, 35. restituta est ex libb. Palatt. deprauata scriptura *utrum me*, probante etiam HERMANNO El. D. M. p. 132., qui V. D. cum alias probabiliter hunc us. cum sequentibus restituit, tamen iniuria *te* omisit, quod suo iure monuit LINDEMANN. edit. TEVBNER. p. 69., in ceteris rebus, ubi h. l. ab HERM. recessit, male suam rem agens, ut totus igitur us. ita scribendus sit: *Vtrúmne postuláre prius te accúmst, nisi*], sed quia *utrum* uoc. prior syllaba, quae natura sua breuis est, apud Plautum nunquam ui positionis producitur: quod enim, ut uerba RITSCHELII de uett. Pl. interpp. p. 13. mea faciam, de *agro, agrum* formis uerissime HERMANNVS annotauit praef. in Trin. p. XV sq, id patet latius et in uniuersum genus cadit; hac de causa emendatione indiget locus Pseud. III, 2, 88. qui uolgo legitur: *Sed útrum amicis hódie an inimicis tuis*, corrigendus est: *Sed utrúmne amicis hódie an inimicis tuis.* Exempla particulae *utrumne* ex aliis scriptoribus petita larga manu praebent REISIGIVS et HAASIVS l. l. §. 277. — Vs. 5. ita ut dedi exhibetur

in ψ, nisi quod ibi legitur *perimus*. Annotat PAREVS: „*CH. Principium*] In Mss. lacunae hic uisuntur, tanquam si quid desit: ordo quoque uersuum is est, quem asteriscis notaui." Mihi cum persuasum sit, totam hanc scenam ex iambicis octonariis conformatam esse, hic us. cum proxime antecedentibus ratione habita lacunarum in codd. Palatt. conspicuarum in hunc fere modum constituendus uidetur:

Acánthio, quem quaéris. AC. Nusquam est disciplina ignáuior.
CH. Quae té res malae agitánt? AC. Multae, ére, ted atque
me ⏑ –́ ⏑ —
CH. Quid ést negoti? AC. –́ ⏑ — ⏑ –́ ⏑ — ⏑ *périimus.*
CH. Inimícis principiúm dato. AC. At tíbi sortito id óbtigit.

res malae de meo scripsi: *res mala* Δp: *res male* ξπψω Bo.: *male res* Ω: cf. Aul. IV, 4, 4. Bacch. IV, 2, 2. *quae te mala crux agitat?* In collocatione uerborum *Inimicis principium* pro uolg. *Principium inimicis* praeiuit Bo 2. 3.: de hiatu in commissura huius uersus admisso ud. HERM. El. D. M. p. 160. — Vs. 7. *si sumus conspectis lue cons.* Δp: *si sumus conspecti siue* ΘρΩξπ, unde uerissime restitutum est *compecti* in ψω: *conpacti* Bo. Cf. us. 126., ubi Δpg aperte praebet *de compecto* (idem restitue Capt. III, 1, 24.), et fragm. Ambros. Cistell. p. 17, 13 MAI.; p. 430, 3 Bo 2.: *Compecti sit, capere oportet neque eas unquam ponere.* Add. Cic. pro Scauro c. 12. MAI. (edit. Mediol. 1817) *Itaque compecto cum matre Bostaris consilium cepit* cett.: Liu. V, 11 [p. 512, 8. ALSCHEFSKI] *conpecto eam rem et communi fraude patriciorum actam*, ut nouissimus editor ex optimis codd. Paris. et Med. dedit: Ter. Phorm. I, 3, 14. *iam depecisci morte cupio*, et, si tanti est, OVDENDORP. ad Suet. Aug. 15. Contra Men. V, 5, 39. et Rud. II, 6, 62. recte scribitur *compactum* a *compingendi* uerbo. Deinde hoc us. *seu* scripsi cum Bo 2. 3. pro uolg. *siue* metri causa, quemadmodum etiam, ut hoc uno utar exemplo, Amph. IV, 3, 15. uolgatum *siue uxorem siue adulterum* iure correxit *seu uxorem seu adulterum* C. L. SCHNEIDER. gramm. Lat. I. p. 137. Denique Bo 2. recte reduxit *iniimus* pro *iniuimus*, quod est in ξπψω Bo 1. [iniuria Bo 3. iterum scripsit *iniuimus* deleto *unquam*]: nam ΘhsΞΩ exhibent *inimus* teste KAMPMANNO R. M. Pl. p. 33., qui uir doctus uersum de quo agitur eodem modo dedit ac supra scriptus est: contra BENTLEIVS ad Ter. Andr. I, 3, 11. laudat ex uolgata: *Si sumus compacti siue consilium unquam iniuimus.*

Apparet ex hac uersuum compage, quae, si illum quam maxime dubium Mercatoris fabulae omiseris, ex duobus senariis iambicis et sex septenariis trochaicis constat, Plauti morem fuisse, illas formas *abiimus, iniimus, periimus* ita tantum ponere, ut iambicorum uersuum semper finem, trochaicorum aut initium aut finem efficientes ictum in prima syllaba haberent. Ad hanc normam etiam loci illius ex Mercatore petiti constituendi periculum feci, quem locum quamquam libenter concedo aliter restitui posse et fortasse restituendum esse, tamen id non negligendum censeo, *périimus* uoci in fine uersus locum dandum esse. Contractae formae *abimus* pro *abiuimus* unum tantum exemplum Plautinum noui, ubi perfectum, non praesens esse color totius enunciati docet: Most. II, 2, 55.

Abímus omnes cúbitum, condormiuimus.

Supersunt denique tres loci, in quibus ex uolg. scriptura le-

gitur *abiimus*, *sciimus*, *exiimus*, quae perfecta a recentioribus editoribus recte in praesentia mutata sunt: Capt. II, 2, 32. Curc. II, 3, 46. Bacch. II, 3, 55.

Quíd pater? uiuítne? Viuom, quom inde a b i m u s, *líquimus.*
Quaé tibi sunt paráta, postquam s c í m u s *uenturúm: Víde.*
Vbi pórtu e x i m u s, *hómines remigió sequi.*

Vs. 1. *abiimus* ξπψω: *abimus* recte Bo. Lind.: ud. supra p. 9.: *linquimus* Δ1p. — Vs. 2. *scimus* scripsi cum Δ2pΩξπψ Bo.: *sciimus* ω: „*sciimus* uel sane *scumus*" Δ1p: *sciuimus* codd. peiores. Saepius apud Plautum *postquam* cum praes. coniunctum legitur, ubi non propriam suam significationem obtinet, sed paene idem ualet quod *quoniam* (cf. Donat. ad Ter. Phorm. prol. 1.): sic Capt. III, 1, 27. *Abeo ab illis, postquam uideo me sic ludificarier.* Bacch. III, 6, 2. *nunc ego illam me uelim Conuenire, postquam inanis sum, contemptricem meam.* Most. III, 3, 22. *Quia tibi unquam quicquam, postquam tuós sum, uerborúm dedi?* [ita enim corrigendam censeo librorum scripturam: *quia tibi unquam*, quam tenent ω Bo 2: *qui tibi nunquam* ξπψ: *quid? tibi unquam* Bo 1: *quian' tibi unquam* Bo 3: *quin* enim = *quine*, de cuius formae usu adeas Reisigivm et Haasivm l. c. §. 277. p. 473. et G. Hermannvm in Nouis Annall. philoll. XXXIII. 3. p. 245 sq.]. Mil. Gl. IV, 8, 21. *Ne áfflígatur: Quid istuc? Quia, postquam ábs te abit, animó male* [ita hic us. scribendus: *quia* emend. Bo. ex scriptura libb. ΔΘgb: *istuc que post quiabste: istuc quaeso? Postquam* ψ: *istnc? Postquam* [Ω]ξπω Lind.]. — Vs. 3. *eximus* cum ΘΞΩ uerissime dedit Ritschelivs pro uolg. *exiimus*.

Absoluta quaestione de prima persona plur. pergo ad t e r t i a m s i n g u l a r i s et primum sub examen uoco trochaicos septenarios, in quibus hae formae leguntur: *abiit*, *adiit*, *obiit*, *periit*, *rediit*. Amph. II, 1, 59. IV, 3, 11. Aul. II, 2, 67. 71. 87. III, 4, 1. Capt. III, 4, 41. IV, 3, 1. V, 4, 9. Cist. II, 1, 52. III, 19. Epid. I, 1, 44. 75.

Póstquam a me a b i i t: *Fáteor, nam sum obtúsus pugnis péssume.*
Séd ubi ille est? intro édepol a b i i t, *crédo ad uxorém meam.*
*Á*b i i t *neque me cértiorem fécit, fastidít mei.*
Ídem, quando occásio illaec p é r i i t, *post seró cupit.*
Íllíc hinc a b i i t: *di ímmortales, óbsecro, aurum quíd ualet?* 5
Íllíc hinc a b i i t: *di ímmortales, fácinus audax íncipit.*
Nam ílle quidem, quem tu ésse hunc memoras, hódie hinc a b i i t *Álidem.*
Íllíc hinc a b i i t: *míhi rem summam crédidit cibáriam.*
R é d i i t: *Salue, éxoptate gnáte mi? Hem, quid? gnáte mi?*
*Á*b i i t *intro irátus. quid ego núnc agam? si rédierit.* 10

Vbi ego hanc tetulero íntra limen: Ábiit, mulierem ábstulit.
† Nám certo, priúsquam hinc ad legátionem abiít domo.
Íllic hinc abiit: sólus nunc es: quo in loco haec res sit, uides.

V. 4. *occasio illaec* transposui cum Bo.: *illaec occasio* uolg., quod ob prosodiam *occasio* uoc. ferri nequit: *perit ΩΞψ.* — Vs. 5. *ille* Bo.: de accentu uoc. *illic* cf. Priscian. p. 948. Bentl. ad Ter. Andr. II, 6, 27. Idem ualet de uss. 6. 8. 13. — Vs. 7. *quem tu esse hunc memoras* scripsi cum Bo.: *quem tu hunc memoras esse* uolg.: *quem hunc memoras esse* Lind. — Vs. 9. *redit ΔρΩψ*: *salue* biat, qua de causa Bo 1. dedit *salueto* (sicut u. c. Rud. I, 2, 15. II, 4, 3.); sed non puto in hoc biatu offensionem esse; ud. modo Merc. II, 2, 12 sq. *Tantúmst; Lysimache, sálue: Euge Démipho, — Salué, o quid agis? quid fit? Quod misérrumus.* — Vs. 11. ut dedi uerissime restituit Bo.: *ubi hanc ego ξπω: ibo, hanc ego ΔρgΩψ: abiit, abstulit* omnes, *mulierem* uocabulo ad sq. us. tracto. Non aeque mibi probatur ratio, qua Bo. hunc sq. us. dedit: *Íbo: persequár iam illunc intro, ut haec ex mé sciat,* quem ego potius ita emendauerim:

Íbo, persequár íllum nunc ĭam íntro, ut haec ex mé sciat.

De *nunc ĭam intro* cf. Bentl. ad Ter. Eun. II, 3, 86. — Vs. 12. sic ut scripsi ad fidem Δρ exhibuit Iacobvs, cum uolg. legeretur *ad legionem,* sed uapulat Kampmanno R. M. Pl. p. 33., quod non melius legationem illam militarem exemplo comprobauerit. Nec ego scio quomodo expediam; offendo praeterea in mensura uoc. *priusquam,* quod alias semper bisyllabum est; qua de causa grauiore hunc us. laborare ulcere puto.

Bacch. III, 3, 64. 80. 81. Most. II, 1, 6. IV, 2, 42. 55 [4, 19. 32 ψ]. V, 2 [3 ψ], 33. Men. II, 3, 86. IV, 2, 85. 3, 24. V, 5, 54. Mil. Gl. II, 2, 96. IV, 4, 9.

Périit tibi sodális: Ne di sírint: Sic est út loquor.
Míhi discipulus, tíbi sodalis périit, huic filius.
Nám ego illum perísse dico, quoi quidem periít pudor.
Cónspicatus sum, érus aduenit péregre, periit Tránio.
5 *Ábiit, nunquam hoc tríduom in unum désitumst esse ét bibi.*
Quí, postquam pater ád mercatum ábiit hinc, tibícinam.
Ís me adiit, nam illúm prodire púdet in conspectúm tuom.
Ést hic praeda nóbis: Perii, iámne abis? periít probe.
Nil mihi tecumst, séd tu quid ais? Pálla, inquam, periít domo.
10 *Ábiit intro, occlúsit aedis. núnc ego sum exclusíssumus.*
Ábiit socerus, ábiit medicus. sólus sum, pro Iúppiter.

Nón domist, abiit ámbulatum, dórmit, ornatúr, lauat:
Nam ípse miles cóncubiuam intro ábiit oratúm suam.

Vs. 3. *dico* scripsi cum Ritschelio ex ΔΘρΞ pro uolg. *duco.* — Vs. 5. *habiit* ΔΘp: *abiuit* ξπ: *trid. in unum* scripsi cum ΔΘpgω Bo 2: *triduum unum* Ωξπψ Bo 1. 3.: *essi* π: *bibi* Δ2Θp: *bibisse* Δ1p. — Vs. 6. *abiit* ΘbΩπψ Bo 2. 3: *abiuit* ξω Bo 1: *hinc* ΔΘpgξπω Bo.: *hic* Ωψ. Versus est asynartetus. — Vs. 7. *me adiit* scripsi cum Bo 2. 3. pro uolg. *adiit me.* — Vs. 8. ud. supra p. 16 sq. — Vs. 9. *tu quid* Bo. ex Θb pro uolg. *quid tu.* — Vs. 11. *socerus* cum ΔΘpg uolg.: *socer* ξπ: *solus sum* de meo scripsi: *nunc solus sum* uolg., quo metrum iugulatur: *solus nunc* Bo 1. — Vs. 13. *habiit* Θp.

Merc. I, 2, 61. III, 4, 6. 7. 76. V, 4, 20. Pseud. II, 2, 28. Poen. IV, 2, 82. 95. V, 5, 4. Pers. V, 2, 75. Rud. III, 4, 39. IV, 3, 25 [35 Reiz.]. IV, 4, 67. Trin. III, 2, 91. 92 [719. 720 Herm.]. IV, 3, 17. 19 [1026. 1028 Herm.].

Óbsecro, num náuis periit? Sáluast nauis, né time.
Si ópprimit patér, quod dixit, éxulatum abiít salus.
Sín sodalis, quód promisit, fécit, non abiit salus.
Vt corrípuit sé repente atque ábiit. hei miseró mihi.
Nam íbat exulátum: Án abiit? Étiam loquere, láriia. 5
Quía uidere inde ésse. nam olim quom ábiit, argento haec dies.
Ís ín diuitias hómo adoptauit húnc, quom diem obiít suom.
Íllic hinc abiit. di ímmortales méum erum seruatúm uolunt.
Ípse abiit fóras, mé reliquit pro átriensi in aédibus.
Spéctatores, béne ualete; léno periit: plaúdite. 10
Tríma quae periit mihi, iam tanta ésset, si uiuít, scio.
Ét quo pacto périit: At ego quó pacto inuentúst scio.
Quíbuscum parua Athénis periit, sícuti dixí prius.
Ábiit hercle ille quidem. écquid audis, Lýsiteles? ego té uolo.
Híc quoque hinc abiit. Stásime, restas sólus. quid ego núnc agam? 15
Íta me di ament, gráphicum furem: Quíd ego quod periít petam?
Quín tu quod periit perisse dúcis? cape uorsóriam.

Vs. 5. *ibat exulatum* [Ω]ξπω Bo.: *ibit ex.* Θp: *exibat exilium* Δp: *exibat exsulatum* ψ. — Vs. 6. *haec* scripsi cum ω Bo.: *hic* Ωξπψ: cf. us. sq. Pseud. II, 2, 29. *praestitutast.* — Vs. 8. ud. ad Aul. II, 2, 87. supra p. 30.: *illinc* ΔΘpΩ. — Vs. 9. *foras* monosyllabe pronunciandum, ut

saepius. Bo 3. mauolt *liquit* uel potius: *Ipsus abiit, me reliquit* (uideri enim *foras* sublectum us. 6.), per se non male, sed nequaquam necessario. — Vs. 11. pro *periit* REIZIVS scripsit *periisti*: pro *esset*, quod ΔΘpg cum cett. libb. tuentur, LIPSIVS, LAMBINVS, REIZIVS, Bo. *est*: utraque mutatio audacissima, retinenda uolgata, quae optime conuenit concitato ac perturbato animi affectui, quo senex, cum seruus eum commonefecisset filiolae amissae, uersatur. Non habeo quidem alia similis anacoluthiae exempla Plautina, sed non puto eis opus esse, cum omnes eiusmodi loci per se seorsim considerandi sint. — Vs. 12. *perit* ΔΘpΞψ: *inuentust* scripsi cum ψω Bo.: *inuentumst* ΔΘgΞΩξπ: sed infra us. 38 [48] aperte *inuentust* ΔΘpg. — Vs. 13. *periit Athenis* ΞΩξπ. — V. 14. *erele* Δp: *ille* om. HERM.: *quidem* om. Bo 1. LIND.: *Lysitelis* Δp. — V. 15. *habiit* Θp. — Vs. 16. *amant* ΔΘp. — Vs. 17. *perisse* scripsi: *periisse* uolg., etiam HERM., ud. infra. *ducis*] num fortasse scribendum *dicis*, sicut in simili sententia Bacch. III, 3, 81. (supra p. 30.) *dico* a RITSCHELIO restitutum est?

Huc accedunt duo octonarii trochaici: Pseud. IV, 1, 6. Pers. II, 2, 18.

Túm pol ego interii, hómo si ille a b i i t, néque opus,
quod uolui, hódie efficiam.
Íllic hinc a b i i t íntro huc. sed quis haéc est, quae
mę aduórsum incedit?

V. 1. iam supra p. 25. tractaui. — Vs. 2. *illic hinc abiit* scripsi de meo pro uolg. *illic abiit hinc*; cf. quae supra p. 30. ad Aul. II, 2, 87. annotaui: *habiit* Δp: *ille hinc* Bo.: *est* om. ξπω contra ΔΘpΩ.

Secuntur senarii iambici, in quibus formae illae *abiit, adiit, obiit, periit, rediit* obueniunt: Amph. prol. 102. Asin. I, 1, 67. Aul. prol. 15. 20. I, 2, 24. IV, 8, 8. Curc. II, 1, 10. Cas. III, 4, 1. IV, 2, 15. Cist. I, 2, 4. 13. 3, 27. 44. II, 3, 69. Bacch. IV, 8, 59. Most. I, 1, 73. II, 2, 54.

Is priúsquam hinc a b i i t ípsemet in exércitum.
Quom me á d i i t, ut pudéntem gnatum aecúmst, patrem.
Vbi is ó b i i t mortem, quí mihi id aurum crédidit.
Item á me contra fáctumst: nám item o b i i t diem.
5 *Nam ad aédis nostras núsquam a d i i t, quamquám propest.*
Vbi ille á b i i t, ego me deórsum duco de árbore.
Paués, parasitus quía non r e d i i t Cária.
Viso húc, amator si á foro r e d i i t domum.
Iamne á b i i t illaec? dícere hic quid uis licet.
10 *Nam illánc ego olim, quae hinc flens a b i i t, páruolam.*
Quae hinc módo flens a b i i t: cóntra amore haec pérditast.
Ea diém suom o b i i t, fácta morigerást uiro.
Quae dúdum flens hinc á b i i t ad matrém suam.
Ea uxór diem o b i i t. iám scis? Teneo istúc satis.
15 *Illa aútem in arcem hinc á b i i t aedem uísere.*

Satin ábiit neque quod díxi flocci existumat.
Tuos gnátus postquam rédiit a cená domum.

Vs. 4. *die* Δpgψ. — Vs. 5. *quamquam propest* scripsi cum Δpξπψω: *est* om. peiores codd. et Ω: inde coniecit GRONOVIVS scribendum esse *nunquam* [ita cum codd. Langg.] *adiit quaquam prope*, quod insuper mutato *adiit* in *adit* recepit Bo. Ego illud *quamquam propest*, quod ambabus manibus defendo, ita explicauerim, ut Bonae Fortunae fanum in uicinia domus, quam Euclio tenebat, situm fuerit, fortasse coniunctum cum fano Fidei, cuius in hac fabula infra III, 6, 47. cll. IV, 2, 10. mentio fit. — Vs. 6. dedi cum [Ω]ξπψω: *ille* om. Bo 2. 3.: *ego me duo deorsum de arbore* GOELL. cum SCIOPPIO: sed cf. Amph. IV, 3, 8. *Iám me ad regem récta ducam résque ut factast éloquar* (ut recte scripsisse uidetur LIND.). Bacch. IV, 2, 11. *duc te ab aedibus.* Ter. Hec. IV, 1, 7. *se duxit foras.* Asin. Pollio ap. Cic. ad Famm. X, 32. *duxit se a Gadibus.* Ceterum Nonius p. 195, a. hunc us. ita laudat: *ubi ille abit, ego me duco serium de arbore.* — Vs. 9. *quoduis* Δpψ: sed cf. e. g. Pers. IV, 7, 1. *Postquam illic abiit, dicere hic quid uis licet.* Mil. Gl. II, 4, 5. Truc. IV, 4, 31. — Vs. 10. *illam* Δpψ. — Vs. 11. *contra amore eum haec* Δpgψ: *contra amorem eum haec perdite perditast* Ω. Recte CAMERARIVS deleuit *eum*, quoniam *contra* apud Plautum s e m p e r aduerbium est. — Vs. 13. *quae dudum*] *quaedam* Δp. — Vs. 14. *iam* om. Ωξπ Bo.: retinui cum Δpgψω: *ea uxor* enim ita coalescit, ut unius iambi uice fungatur. — Vs. 15. *hinc abiit* scripsi ex SCHNEIDEWINI emendatione: *abiit* ΔΘpξΩψ Bo. RITSCH. KAMPM. R. M. Pl. p. 33. admisso hiatu pone arcem: *abiuit* ξπω. — Vs. 17. *redit* ξπψ.

Men. prol. 37. 62. II, 2, 58. 61. III, 3, 26. IV, 1, 8. Mil Gl. arg. 1, 3. II, 1, 11. 6, 1. Merc. IV, 4, 51. 52. 5, 5. 8. Pseud. arg. Ambros. 4. I, 1, 51. 4, 1. IV, 5, 2.

Postquám Sýracusas de éá re r e d i i t núncius.
Eúmque heredem fécit, quom ipse o b i í t diem.
† Iamne a b i i t? edepol haut mendacia.
Vt quídem ille insanus díxit, qui hinc a b i i t modo.
Iamne á b i i t intro? á b i i t, operuít fores. 5
Hem hac á b i i t, si uis pérsequi uestígiis.
Legátus a b i i t, míles in eandem íncidit.
Qui hinc ád forum a b i i t, glóriosus, ímpudens.
† Satin a b i i t ille neque erile negotium.
Me núnquam quicquam cum illa? iamne a b i i t Syra? 10
Perii hércle, ecce autem haec á b i i t. uae miseró mihi.
Sed máter rure r é d i i t, nam uideó Syram.
Iam máter rure r é d i i t? respondé mihi.
Minis mercatus á b i i t, soluit quíndecim.
Et prinsquam hinc a b i i t, quíndecim milés minas. 15
Postquam íllic hinc a b i i t, tu ádstas solus, Pseudole.
Postquam íste hinc a b i i t átque abduxit múlierem.

Vs. 1. sequor Bo 1., cui conuenit cum Ωψ, nisi quod Ω *syracusis*, ψ *redit* exhibet: *de re ea nuncius redit* ξπω: sed *ea re* ΔΘp, procul dubio etiam *redit* uel *rediit nuncius.* Nugatur Bo 2. 3.: haudquaquam enim in ea scriptura, quam dedi, *Syracusas* uoc. antepaenultima corripitur, sed primae duae syllabae in unam coalescunt, quod Plauto, qui

satis libere nomina propria tractauit, ... cuit. — Vs. 2. *quom* recte Acid., Grvt., Gron., Bo. cll. Poen. V, 2, 110. (etiam melius prouocari potest ad Poen. prol. 77., ubi idem us. recurrit et recte legitur *quom*): *quam* ΔΘgp (Anall. Plautt. p. 394) [Ω] ψω: *qua ipse obiit die* ξπ: cf. supra p. 14. — Vs. 3. ita ut dedi ΔΘpg[Ω]ω [*aut mendatia* ΔΘp] lacunose: commode suppleuit Tavbmannvs:

Iamne ábiit? abiit. édepol haut mendácia,

cll. III, 3, 26. (huius exemplorum compagis us. 5), quod recepit Bo. — Vs. 5. alterum *abiit* scripsi cum ΘsΞΩψ Bo 2. 3. Kampm. R. M. Pl. p. 33.: *abiuit* formam, quae extat in ξπω Bo 1., hoc quidem loco repudio, quia hiatum post *intro* propter fortiorem interpunctionem tolerandum puto. — Vs. 9. *abit* ΔΘpbψ: huius us. metrum aperte claudicat, sed adhuc nemo editorum probabiliter succurrit: ceterum cf. Most. I, 1, 73. — Vs. 11. ud. supra p. 20. — Vs. 14. *ABIIT ABSOLVIT* Γm, quem errorem correxi. — Vs. 15. *abit* Ωξπψ. — Vs. 16. si cui duriusculum uideatur, *postquam illic* unum iambum efficere; corrigat aut cum Bo 1. 2. *postquam ille hinc abiit*, quod defendi potest a Pseud. IV, 5, 2. Trin. IV, 2, 156., aut cum Bo 3. *postquam illic abiit*, cui scripturae patrocinari uidetur locus Pers. IV, 7, 1.

Poen. prol. 71. 77. I, 3, 36. III, 3, 39. V, 2, 110. Pers. IV, 7, 1. 6. Rud. prol. 39. IV, 1, 7. Stich. I, 3, 111. Trin. arg. acrost. 9. prol. 7. IV, 2, 156 [1000 Herm.]. Truc. I, 1, 15. 24. 32. II, 4, 16. III, 1, 9.

Ipse ábiit ad Acheruntem sine uiático.
Eúmque heredem fécit, quom ipse obiit diem.
Illic hínc iratus ábiit. nunc mihi caútiost.
Vidémus. adiit ád nos extemplo éxiens.
5 *Et ís me heredem fécit, quom suom obiit diem.*
Postquam íllic abiit, dícere hic quid uís licet.
Argéntum accepit, ábiit. qui ego núnc scio.
Huíc filiola uirgo periit páruola.
Mirór, de nocte qui ábiit piscatum ád mare.
10 *Postquám uir abiit éius, miror quíd siet.*
Senéx ut rediit. quóius nubunt líberi.
Huc quae ábiit intro, dícam, si animo aduórtitis.
Postquam ílle hinc abiit, póst loquendi libere.
Quando ábiit rete péssum, tum addúcit sinum.
15 *Extémplo et ipsus périit et res ét fides.*
Aut aúrum periit: aút conscissa pállulast.
Iam rédiit animus. déme soleas, cédo bibam.
† *Condo in cruminam. ille abiit. ego perpera minas.*

Vs. 1. *ad Acheruntem*] De quantitate uoc. *Acheruns* apud Plautum nemo nescit egregiam annot. Hermanni ad Eur. Hec. us. 1. Demonstrat uir doctiss., morem esse poetae Sarsinatis, ut antepaenultimam illius uocabuli producat, ad quam rem probandam enumerat locos, in quorum indice eum errorem admisit, ut uersum: *Certúmst, hunc Acherúntem praemittám prius* citaret Capt. II, 8, 12.: debebat Cas. II, 8, 12. Extare autem quattuor locos in fabulis Plautinis [quibus quintus accedit noster uersus, cuius immemor fuit Herm.], ubi *Acheruns* correpta antepaenultima legatur: Amph. V, 1, 26., qui uersus scribendus sit:

Non secus est, quam si ab Acherunte ueniam. sed quid tu es foras
Egressa?

At hunc us. mirifico errore huc traxit HERMANNVS; est enim octonarius iambicus et ex ipsius V. D. scriptura *Acherunte*, ut necesse est, ditrochaeum efficit; sed non probatur mihi illa correctio: recte LIND. ex Pal. SCIOPP. (cuius testimonium confirmatur a PAREO) dedit:

Nec sécus est, quási si ab Ácherunte uéniam. sed quid tu foras
Egrèssa es?

Itaque hic us. ex numero illorum locorum eximendus est: sed restant praeter nostrum tres alii: Most. II, 2, 77. Poen. I, 2, 131. IV, 2, 9.

Viuóm me arcessunt ád Acheruntem mórtui.
Quó die Orcus áb Acherunte mórtuos amíserit.
Quóduis genus ibi hóminum uideas: quási Acheruntem uéneris.

Ipse fatetur HERMANNVS, maxime unum eum locum, quem ultimo loco posui, ad probandam correptionem idoneum esse; reliquia deleta praepositione uolgarem mensuram facile restitui posse. De primo loco ex Mostellaria petito assentior HERMANNO; nam id, quod h. l. sententia postulat, εἰς Ἀΐδαο, simplici accusatiuo exprimitur etiam Cas. II, 8, 12. Most. II, 2, 67.: hac de causa non dubito illum uersum, ubi pro *arcessunt* simul *accersunt* ex *ΑΘp* scribendum est, ita emendare:

Viuóm me accersunt Ácheruntem mórtui.

Non pariter me assentientem habet HERMANNVS de altero loco Poen. I, 2, 131., ubi praepositionem *ab* deleri posse putat. Iniuria: aduersatur enim locus Amphitruonis, quem supra tractaui. Est quidem unus locus Plautinus, ubi simplex ablatiuus *Acherunte* uolgatur: Poen. I, 3, 22.

Quantum Ácheruntest mórtuorum: Etiámne abis?

sed hunc locum corruptum esse non difficile est ad demonstrandum. Sententia enim h. l. poscit εἰν Ἀΐδαο, quod Plautus aut per *Acherunti* aut, ut Trin. II, 4, 93., per *ad Acheruntem* exprimere solet. Vtrum huic loco magis in propinquo situm est? procul dubio *ad Acheruntem*; nam quomodo, *si Acherunti* genuina erat lectio, illud E in libros irrepere poterat? *Acherunti* formam, quae Plauto admodum familiaris est (ud. Capt. III, 5, 31. V, 4, 1. Merc. III, 4, 21. Truc. IV, 2, 36.) librarium in *Acherunte* corrupisse non est uerosimile. Versum illum igitur ita restituerim:

Quantum ád Acheruntemst mórtuorum: Etiámne abis?

Iam ut ad finem huius excursus perueniam, hoc mihi euicisse uideor, mensuram *Acheruns* uoc. in Poenulo ualentem — nam alibi atque quattuor illis locis: prol. 71. I, 2, 131. 3, 22. IV, 2, 9. Acheruntis mentio non fit — diuersam esse ab ea, quae per reliquas Plautinas fabulas consuetudinaria est. Hoc unum addo, ipso illo prologi loco per *ad Acheruntem* idem exprimi, quod alibi simplex accus. significat, εἰς Ἀΐδαο, quem singularem usum ne quis mihi obiiciat ad tuendam illam lectionem in Most. loco, quam HERMANNO obsecutus cum meliore commutaui: nam est ille locus ex prologo Poenuli desumptus, in qua tota fabula ualde memorabilem a reliquis discrepantiam, quae ad hoc uocabulum spectat, regnare demonstraui. Sed haec hactenus. — Vs. 5. *et is*] *his Ap.* — Vs. 7. *qui* scripsi cum *Ωπ* in lemmate annot., Bo.: *quid* ξπψω. — Vs. 8. ita ut dedi ξπψω et ut uidetur libb. mss.: *huiic* Bo 1. 2.: *filiola olim* REIZ.: *filia olim* KAMPMANN. annott. in Pl. Rud. (Olsn. 1830) p. 14. et Bo 3. Sed nihil mutandum. Nam sicut certum est, apud Plautum saepissime *ei* producta paenultima legi, id quod nuper RITSCHELIVS docuit in prooemio Ind. scholl. Bonn. hibb. $18\frac{41}{42}$ p. X sq., ita etiam *huic* et *quoi* eandem productionem sentire et ratio postulat et usus confirmat. Tetigerunt hanc quaestionem C. L. SCHNEIDER. gramm. Lat. I.

p. 100. et iam semel antea RITSCHELIVS ad Bacch. II, 2, 47., hic quidem tunc dubitans, an illis formis non usi essent poetae nisi sub ictu posita paenultima. Sed hodie uir summus illam dubitationem ipse abiecisse uidetur, cum in numerum exemplorum suorum receperit illud ex Men. prol. 18. *Ei sunt nati filii gemini duo.* [Nescio, ut hoc obiter moneam, an huius mensurae uoculae *ei* ratione habita etiam aliter, atque hucusque factum est, iudicandum sit de Trin. prol. us. 15. HERMANNVS cum hunc us. exhiberet: *Dedi ei meam gnatam, quicum is aetatem éxigat*, uerissime reduxit *ei* (frustra obloquitur LINDEMANNVS ad h. l.): nam *dedi e' m. gn.* *Δ*p, unde *dedi ei* iam in *ψ* recte legitur: *is* minus bene intulit propter praecedens *ei*: scribe igitur: *Dedi éi gnatam meám, quicum aetatem éxigat.*] Afferam aliquot exempla ad illam rem comprobandam: Amph. II, 2, 70. *Étiam tu quoque ássentaris h ú i c? Quid uis fieri?* Asin. prol. 10. *Dicam: h ú i c nomen Graéce Onagost fábulae* [cf. SCHNEIDER. l. c. p. 160. RITSCHELIVS quidem nuperrime in Melett. Plautt. spec. onomatol. (Bonn. 1842) p. 16. cum hunc us. laudaret, dedit *huice*, qua nisus auctoritate nescio]. Capt. I, 2, 49. *Nunc hábe bonum animum: Eheú: H u i c illúd dolet* [probe scio, BENTLEIVM ad Ter. Eun. IV, 4, 47. hunc us. ita correxisse: *Eoi eï: Huic illud dolet;* sed non opus esse uidetur hac emendatione; in hiatu autem post interiectionem nemo offendet]. Bacch. III, 3, 80. *Mihi discipulus, tibi sodalis périit, h u i c filius.* ib. IV, 5, 4. *Nam nón conducit h ú i c sycophántiae.* Men. prol. 40. *Immútat nomen áuos h u i c gemino álteri.* Poen. I, 2, 183. *Vt tu h u i c iráta ne sis, aút si id fieri nón potest.* De *quoi* uoc. cf. Amph. I, 3, 22. *Q u ó i egó hoc iam scipione: Ah nóli: Muttitó modo* (ut hic us. recte scribitur apud Bo 2. 3. LIND.). Asin. IV, 1, 33 sq. *Spectándum ne q u o i ánulum det néque roget. Talós ne q u o i q u a m hómini admoueat nisí tibi.* Aul. II, 2, 12. *Q u ó i ego iam linguám praecidam atque óculos ecfodiám tibi.* ib. II, 8, 26. *Q u o i in re tali iám subuenisti ántidhac.* Bacch. II, 2, 47. *Domist: non metuo néc q u o i q u a m súpplico.* Praeterea huc traho eos uersus, in quibus *quoi homini* legitur, uelut Curc. IV, 4, 1. Men. III, 2, 9. Rud. IV, 5, 3. Trin. III, 1, 3., inter quae uerba qui ex uolgari pronunciatione intercedit hiatus, eum LINGIVS l. c. p. 54 sqq. ita remouere conatus est, ut in uoc. *homo* litteram spirantem H consonae naturam accipere censeret: sed cum multis aliis de causis haec res incertissima sit, tum inter exempla, quibus V. D. sententiam suam comprobare studuit, omnia ea concidunt, in quibus *quoi homini* legitur, si quidem mea sententia uera est. — Vs. 14. *persum* *Θ*ps: „*sinum*] Sic aiunt esse in Ms. Anglicano." PAREVS. *finfa* *Δ*pg: *adducit Infra* *Θ*pgs. — Vs. 15. *exemplo* *Θ*ps [uice uersa erratum est Aul. II, 3, 9., ubi cum sententia aperte postulet *exemplo*, in *Δ*p exaratum est *extemplo*, quod et ipsum perperam legitur in *ω*]: *perit* *Θ*s*Ω*. — Vs. 16. ita iam restituit CAMERARIVS, quem secuntur *πψω* Bo 1. GOELL.: *aut perit* [*petit* *Ω*] *aurum conscissa* [*concissa* *Θ*s] *ΔΘ*ps*Ω*: *aut periit aurum aut* Bo 2. 3. insuaui hiatu. — Vs. 17. *redit* *ψ*: *bibam* em. GRVTERVS: *niuam* *Δ*pg: *uinum* *Θ*pgs: *uinum* *ξπψ*. — Vs. 18. ita ut dedi *Θ*s, aperte corrupte. In *Δ*pg tria ultima uerba cum priore parte sequentis uersus omissa sunt: *perpere* *Ω*. Multa coniecerunt VV. DD., nihil probabile. Hoc tamen recte monere Bo 3. uidetur, non esse hic inculcandas oues minas, de quibus Varro R. R. II, 2, 6. GESN.

Septenarii iambici, in quibus formae, quae in quaestione uersantur, ***abiit, periit, rediit*** leguntur, sunt hi: Capt. III, 2, 7. Epid. III, 2, 2. Merc. III, 1, 32. Rud. II, 4, 31. V, 2 [3 REIZ.], 23. 24.

Dédi Týndaro: ille a b i í t domum: inde ílico reuórtor.

Per hánc curam quietó tibi licet ésse. hoc quídem iam périit.
† *Ego te redemi: ille me orauit: Animus rediit.*
Sed núnc ubist lenó Labrax? Periít potando opinor.
Ecquíd meministi in núdulo, qui périit, quid ibi infúerit? 5
† *Quid refert qui periit? Tamen si non hoc aliud fabulemur.*

Vs. 1. sequor HERMANNVM El. D. M. p. 314., nisi quod uir summus exhibuit *do Tyndaro* et *praeuortor*: reliqui *dedi* cum ξπψω (uerosimile etiam Δ ita exhibere: *de* ΞΩ) ut monosyllabum, *reuortor* cum Δpg ξπψω. Tum uersus est asynartetus (HERM. l. c. p. 149 sqq.). — Vs. 3. *te redemi* Ωψ: *redemi te* ξπω Bo 1.: uersus est aperte mancus: nam etiamsi cum Bo 2. 3. *med* correxeris, tamen manet hiatus post *redemi*. Fortasse igitur scribendum:

Egó té redemi, ílle méd orauit: Núnc iam animus rédiit.

— Vs. 4. *perit* Ωξπψω Bo 1. 2. — Vs. 5. *qui periít*, quod dedi cum REIZ. Bo., om. π: *qui perit* ξψω: *quod periit* Ξ: *quid perit* Ω: *ibi infuerit* restituit REIZIVS sequente Bo.: *infuerit ibi* Ξπψω: *quid infueret tibi* ΔΘp: *et quid infuerit ibi* Ω. — Vs. 6. corruptus est; editorum uaria conamina restituendi referre taedet; uerisimillimum mihi uidetur, quod dedit Bo 3.:

Quid réfert, qui periit tamen, si núnc hoc fabulémur?

et probo quod annotat V. D.: „postquam scribi coepit *non*, addiderunt *aliud*, quod sententia poscere uideretur."

Restat *abiit* in tetrametro cretico: Curc. I, 2, 13.

Sino ductim: sed hac ábiit, hac pérsequar.

Pro *sino*, quae uolgata lectio a Δpg defenditur, DOVSA scribere malebat uocatiuum *sine*, fortasse ut remoueret molossum pro cretico, illum quidem hoc casu legitimum (HERM. El. D. M. p. 206.). De *sino*, uase potorio, cf. Curc. I, 1, 75. 82. Rud. V, 2, 32. Varr. L. L. V, §. 123. VIII, §. 21. Virg. Ecl. VII, 33. ibique Seruium. Non. Marc. p. 375, b.

Secuntur uersus, quibus *exiit* et *transiit* leguntur, quibuscum eos coniungo, qui *interiit* et *praeteriit* formas continent: Curc. V, 3, 4. Merc. I, 1, 40. Pseud. II, 4, 40. — Merc. II, 1, 3. Pseud. I, 3, 61. Stich. I, 3, 29.

Velút decem minás dum soluit, ómnis mensas tránsiit.
Princípio ut aetas éx ephebis éxiit.
Qui á patre aduenít Carysto, nécdum ex aedibus éxiit.
Velút ego nocte hac, quaé praeteriit, próxuma.
Mútuom argentúm? Quin nomen quóque iam interiit mútuom. 5
Orátio una intériit hominum péssume.

Vs. 1. *uel ut* Δp: *uel* π: *dum hic soluit* πω Bo. contra libros. — Vs. 2. sequor RITSCHELIVM Melett. Plautt. spec. onomat. p. 14., nisi quod uir summus in transcursu tantum monet, posse etiam hunc us. ita corrigi ut supra dedi, cum ipse ederet: *Princ. ut ex ephebis aetas exiit*; sed illud praetuli ob meliorem caesuram uersus: *principio atque animus phoebus etate exiit* ΔΞ Vrsinianus liber et RITSCHELII codex in Etru-

ria emptus: *prine atque an. etate exiit phoebus* Θ: *prine. atque animus ephebis aetate exiit* Ωξω. — Vs. 3. *ex aedibus exiit* scripsi cum Bo.: *exiit ex aedibus* [Ω]ξπψω: *aediebus* Δp. — Vs. 5. ***Mutuom*** cum Δg [*me tuum* ΔΘp] ex fine antec. us. in initium huius traxit GRVTERVS prob. Bo.: *qui nomen* ΔΘpΩ: *interit* Ω. — Vs. 6. *interit* ΔΘpΩψ.

Haec hactenus de formis in IIT exeuntibus. Quaerendum iam est, annon etiam exempla plenarum formarum (de compositis certe uerbi *eundi*) in IVIT exeuntium et contractarum in IT in Plautinis fabulis legantur. Et illas quidem fuerunt, qui praefracte a Plauto abiudicarent: LINDEMANNVS ad Capt. III, 1, 18. RITTERVS Elem. gramm. Lat. p. 147. KAMPMANNVS R. M. Pl. p. 33 sq., quorum VV. DD. opinio sane quam multum habet quo se commendet: nam aduersatur illis formis in IVIT longe frequentissimus usus alterius terminationis, aduersatur praeterea auctoritas librorum Palatinorum, quorum neuter, quantum quidem memini, ne uestigia quidem plenarum formarum demonstrat. Attamen hae causae non sufficiunt, ut, si loci sunt, qui etiam atque etiam inuitent ad recipiendam formam *abiuit*, pertinaciter eam repudies. Quae enim interna causa potuerit fuisse, cur necessario Plautus — qui *ambiuerit* dixit Amph. prol. 74. — illa forma *abiuit* plane abstinuisse censendus sit, ingenue fateor me non intelligere. Eiusmodi autem locus, cuius modo mentionem feci, in Plautinis fabulis extat unus, praeterea alter, qui, ubi illam formam *abiuit* probaueris, facilius corrigi posse mihi uidetur quam si *abiit* retinueris. Ille est Amph. prol. 125., hic eiusdem fabulae II, 2, 9.

Qui cum Amphitruone a b i u i t hinc in exércitum.
† *Noctem unam modo, atque is repente a b i i t a me*
hinc ante lucem.

Vs. 1. sic dedi cum ξπ [π in lemmate ann. *him* pro *hinc*] et SCHNEIDERO gramm. Lat. I. p. 759.: *abiit hinc* Δp[Ω]ψω LIND. admisso in thesi tertii pedis hiatu, quem in Plautinis senariis, nisi fortior interpunctio accedit [ud. supra p. 9.], tolerari posse praefracte nego: *hinc abiit indu* Bo. inducta incertissima forma: *hinc abiit exerc.* coni. LIND. in ann. Id numeri monstrum, quod in hoc us. RITTERVS l. c. sibi uisus est inuenisse, silentio transeo. In ea scriptura, quam dedi, prima syllaba *exercitum* uoc. corripitur uel, si id mauis, in pronunciando deuoratur; cf. eiusd. fab. prol. 140. *Nunc hódie Amphitruo uéniet huc ab exércitu.* I, 3, 6. *Séd ubi summus imperator nón adest ad exércitum.* Add. HERMANNI Opuscc. II. p. 275. — Vs. 2. bacchiaco metro conscriptum esse euicit HERM. El. D. M. p. 297 sq. et correxit:

Noctem únam modo: atque is repénte abiit á me
Nunc hinc ante lúcem: cett.

in principio alterius us. de suo addens *nunc:* sed hoc *nunc* mirifice mihi uidetur languere; hac de causa fortasse praestet corrigere:

Noctem únam modo: átque is repénte hinc abiuit
A méd ante lúcem: cett.

Non dissimulo ipse, quam infirma, ne dicam infirmissima ratione haec mea defensio formae *abiuit* nitatur, et satis

superque apparet ex antecedentibus — singula enumerare exempla supersedeo — quantopere ne eiusmodi formas reciperem cauere studuerim; sed his duobus locis fateor me nondum aptam medelam inuenisse, qua de causa interim illam formam defendi. Multo contra solidiore fundamento nititur quaestio, quam nunc aggredior, de contractis formis perfecti in IT exeuntibus. En uersus Plautinos, quibus eiusmodi formae aut iam ab aliis restitutae aut restituendae sunt: Asin. II, 3, 15. III, 3, 152. Bacch. IV, 9, 26. V, 1, 27 [30 R.]. Men. III, 1, 5. Mil. Gl. II, 4, 23. 5, 6. Merc. IV, 3, 6. Rud. II, 2, 19. Truc. IV, 4, 31.

Quom uénisset, post nón r e d i t? Non édepol: quid uolébas.
Illác per hortum círcumit clam, né quis se uidéret.
Doli égo deprehensus sum: ílle mendicans péne inuentus ínterit.
Íd: p e r i t cúm tuo atque ambo aéque amicás habent.
Átque a b i t ad amícam, credo, néque me uoluit dúcere. 5
Vnde é x i t? Vnde nísi domo? Domó? Me uide: Te uídeo.
Haec múlier, quae hinc e x i t modo, estne erilis concubina?
Perii hércle, rure iám r e d i t uxór mea.
Data uérba ero sunt. léno a b i t sceléstus exulátum.
Ílle quidem hinc a b i t, abscessit. dicere hic quid uís licet. 10

Vs. 1. *uenisset* Δpg[Ω]ξπψω [π in ann. lemmate exhibet: *quom abiisset* et addit, libb. uett. alios habere *quom uenisset*, alios *quom auiisset*]; *iuisset* Bo. cum Ivnt. et Ald. Mihi de ueritate scripturae *uenisset* scrupuli restant et ob accentum et ob significationem; nam quamquam in Gloss. Mss. Plaut. Boxhorn. haec glossa extat: „*uenisset* pro *iuisset*," tamen hinc nihil aliud concludere licet quam hanc antiquam esse corruptelam. *redit* scripsi uersus gratia iussu Hermanni El. D. M. p. 153.: uolg. *rediit*. — Vs. 2. *circumit* scripsi cum Δpψ Bo.: *circuit* [Ω]ξπω: „*circumire* semper Plautus et Terentius, non *circuire*, neque elidunt M". Bentleivs ad Ter. Andr. I, 2, 31.: *uiderit* ΔpΩ. — Vs. 3. *doli* em. Acidalivs prob. Bo. et Ritsch.: *dolis* uolg.: *interit* pro uolg. *interiit* necessario requirit metrum. — Vs. 4. creticus tetrameter acat. *perit* recte Bo. Herm. El. D. M. p. 213. Ritsch.: *periit* rell. — Vs. 5. *abit* Δp: *abiit* Θp. — Vs. 6. sequor Ritschelivm in prooem. Ind. scholl. Vratisll. 1839., qui annotat: „*exit* Hermannvs: *EXITHAEC* (aut *EXIITHVC*) Γ: *exit hac huc* ΔΘ: *NISIDOMOMODOMEVIDENTEVIDEO* Γ: *nisi domo SC domo PA me uidente. uideo* ΔΘ et in Δ quidem litterae *e uideo* e corr.: *nisi domo? SC. domó? PA. uiden tu eam? SC. uideo* Hermannvs: haud scio an uere." Attamen ego non diffiteor, illud nude positum *unde exit* mihi displicere, quo accedit auctoritas codicis Γ; ea de causa *unde* pro pyrrhichio habere et scribere malim:

Vnde éxit haec? Vnde nísi domo? Domó? Me uide. Te uideo.

— Vs. 8. ud. supra p. 20. — Vs. 9. *abit* dedi cum ΔΘp Reiz. Bo. Herm. El. D. M. p. 153.: *abiit* rell. — Vs 10. *hine* om. Ω: *abit* scripsi cum Goell.: *abiit* uolg.: *abscessit* ξπψω Bo 1. 2.: *asecssit* Δp: *accessit* ΘpsΩ: *ae eessit* Bo 3. cll. Cic. pro Mil. 34. *ego cedam atque abibo*: non audio, talia enim Plautus ἀσυνδέτως ponere amat: *quis uidelicet* ΔΘpsΩ.

Ex hoc igitur satis amplo indice uersuum Plautinorum patet, quo iure Ritterus l. supra p. 6. cit. illam contractionem a lingua et litteratura Latina abiudicare conatus sit; iudicet nunc ipse V. D., utrum eius sententiam supra recte impugnauerim necne. Sed ne quis locos alienos huc referat, ipse iam supra p. 10. et 29. caui, ubi tres locos, quibus *abit* formam, quam pro contracto perfecto aut VV. DD. acceperunt aut facile aliquis accipere possit, dico Capt. IV, 2, 107. Mil. Gl. II, 2, 22. ibid. IV, 8, 21., praesens esse demonstraui. Restat ut idem demonstrem de tribus aliis locis, quorum uno perf. *abiit* a libris exhibetur, reliquis duobus perfecta *adiit* et *periit* ab editoribus inculcata sunt, quibus quartum adiungo, quo *periit* uerissime ab Hermanno sublatum est: Pseud. I, 3, 12. Mil. Gl. IV, 6, 7. Capt. III, 5, 32. Truc. I, 1, 26.

† *It dies, ego mihi cesso. i prae, puere: Heus, abiit, quin reuocas?*
Audin quae loquitur? Áudio quam laétast, quia adit ád te.
† *Qui per uirtutem perit at non interit.*
Bis périt amator, áb re atque ab animó simul.

Vs. 1. ita ut dedi corrupte extat in [Ω] ξπψω nulla annotata uarietate lectionis: *concesso* Θb [?] Bo 2. 3.: *abiit* in *abit* recte mutat Bo. Illud *concesso* autem repudio propter locum geminum Epid. III, 2, 8. *Mihi cesso quom sto.* Scripserim igitur:

Ít dies, ego mihi cesso. i tu praé, puere: Heus, abit. quin reuocas?

cll. Curc. IV, 2, 1. — Vs. 2. dedi ut ξπψω Bo 1., quibus iterum nulla scripturae uarietas annotata est: *quia te adit* ΘbΞ: *quae te adiit* Ω: unde Bo 2. 3. *quia ted adiit*, Lind. *quia te adiit* effecerunt; sed primum sententia perfectum respuit, deinde familiaris Plauto est locutio *adeundi ad aliquem*, perrara *adeundi aliquem*: cf. Parei Lex. Plaut. s. u. — Vs. 3. *perit at* uel *peritat* ΔpgΞ[Ω]ξψω et Non. Marc. p. 286, a [ubi optimus cod. Wolfenbuttelanus exhibet *perit aut non* et in Leidensi *u* super *at* scriptum est]: *peritat*, *is* duo codd. Vallae: *perbitat* coni. Camer. et Scaliger, prob. π et Bo. (at *perbitare* non est uerbum, sed *perbitere*, et coniunctiuo locum non esse recte obseruat Lind.): *periit*, *at* Lind. „*at* notissimo usu fere idem quod *saltem*." Contra hanc Lindemanni coniecturam moneo, *pereundi* et *intereundi* notiones in hac sententia in eadem, ut ita dicam, esse linea, et cum sententia generalis sit, utroque loco tempus praesens necessario requiri. Mihi probabile uidetur, optimos libros Nonii uestigia genuinae scripturae seruasse: illud *aut* enim nihil aliud est nisi *haut*, ita tamen ut *at* particulam non repudiem; postquam illud *haut* oblitteratum est, doctuli librarii, quod sententia negationem postularet, inculcabant *non*, quod delendum est. Sic hunc us. ad hunc fere modum corrigo:

Qui pér uirtutem périt, at haut is interit.

— Vs. 4. ita ut dedi correctus est ab Hermanno El. D. M. p. 132., cum

uolgo legeretur: ***Bis periit amator ab re atque animo simul: periit*** Θsξπψω: ***atque animo*** Θs: ***atque animo*** ξψω: ***atque ab animo*** π.

Denique affero unum uersum, a quo, quod iam saepius feci, manum abstinui: Cas. III, 5, 54.

† ***Mea? non adiit atque ademit? Nemo audet prope accedere.***

Sed nondum actum est, beneuole lector. Hae enim omnes quas hucusque tractaui formae tertiae sing. perf. pers. descendebant a uerbis cum *eundi* uerbo compositis. Quid uero statuendum de formis eiusdem personae reliquorum uerborum quartae declinationis? Constanter utitur Plautus plenis formis littera V non eiecta, dicit e. g. *sciuit* (Curc. IV, 2, 23.), *resciuit* (Merc. IV, 6, 4.), *imposiuit* (Rud. II, 3, 27.), *petiuit* (Cist. I, I, 57.), *quiuit* (Amph. V, 1, 52.) cett.: unius tantum memini uersus, ubi *tinniit* (pro qua forma, si perfecto uti uolebat Plautus, *tinniuit* dicere debebat) ab editionibus uolgatis exhibetur, sed ut statim uidebimus iniuria: Trin. IV, 2, 162 [1006 Herm.].

Nunquam édepol temere t i n n i i t tintinnábulum.

Sic ξπψω Lind.: sed *tinnit* praes., quod et sententia et metrum (nam pes bacchius pro iambo in senariis iambicis inauditus est) et liber Δp (qui habet *temere tinnitinnabulum: tinnit* om. ΘρΞΩ) postulant, uerissime restituerunt Herm. et Bo.

Tandem denique pergo ad s e c u n d a m s i n g u l a r i s p e r f e c t i p e r s o n a m. Et huius quidem personae tres terminationes apud Plautum in usu sunt: IVISTI, IISTI, ISTI: sed certis unaquaeque locis destinata. Primam enim plenam terminationem constanter poeta noster usurpat in omnibus uerbis quartae coniugationis exceptis compositis uerbi *eundi*: sic *exciuisti* (Cist. I, 1, 114.), *insaniuisti* (Mil. Gl. III, 1, 160.), *dispertiuisti* (Aul. II, 5, 5.), *audiuisti* (Rud. II, 3, 25. Stich. I, 3, 91. Aul. III, 6, 2. [ubi cum Bo I. scribe *audiuistin'*]) cett. Hinc apparet, loco Rud. IV, 3, 54 [64 R.] Reizivm perperam formam *audisti* intulisse pro ea, quam libb. exhibent, *audiuisti*; scribendus ille uersus uidetur:

Quíd, tu nunquam audíuisti antehac nidulum piscém? Scelus.

Volgo enim, in ξπψω Bo 3., legitur: *audiuisti esse antehac*, qua lectione metrum iugulatur: cui ut succurreret Reizivs dedit *audisti*, quod recepit Bo 1. 2., ut modo uidimus, iniuria. Quamquam locutionis *audire aliquid* pro *audire de aliqua re* exempla non statim in promptu habeo, tamen non dubito, quin apud Plautum hoc liceat.

Reliquis duabus terminationibus IISTI et ISTI utitur Plautus in uerbis cum *eundi* uerbo compositis tam constanter, ut plenae formae plane nullum uestigium extet, hoc tamen discrimine, ut illa locum habeat, si praepositio uerbi, haec contracta, si paenultima formae sub ictu cadat. En primum uersus, quibus *abiisti* et *periisti* formae — nam hae duae solae occurrunt — leguntur: Amph. II, 2, 59. 105. Asin. II,

1, 3. Capt. III, 4, 5. Cas. II, 6, 41. V, 4, 3. Bacch. IV, 9, 9. Men. II, 3, 63. Mil. Gl. III, 2, 15. Poen. scen. ult. 10. Rud. IV, 4, 12. Trin. IV, 3, 3 [1012 Herm.].

Quí non abiisti ád legiones, íta uti dudum díxeras.
Prímulo dilúculo abiisti ád legiones: Quómodo?
Iám diu factumst, quóm discessisti áb ero atque abiisti ád forum.
Vtinám te di prius pérderent, quam périisti e patriá tua.
5 *Périisti: Animum aduórtite, amabo: Táceo: Nunc tu, Cleóstrata.*
⏑́ ⏑ — periclum. periisti hércle. age accede húc modo.
O Tróia, o patria, o Pérgamum, o Príame, periisti, senex.
Périisti, si intrássis intra límen: Quin tu táce modo.
Procéde huc: periisti iam, nisi uerúm scio.
10 *Qui hasce émi: Et tute ípse periisti, Lyce.*
Ábiisti hinc erum árcessitum? Ego ís sum: Quid nunc uís tibi?
Ádde gradum, adproperá. iamdudum fáctumst, quom abiisti domo.

Vs. 1. *abisti* ΔpΩψ. — Vs. 2 *abiisti* scripsi cum Ξ Lind. Kampm. R. M. Pl. p. 9. 33.: *abisti* ΔpΩψ: *abiuisti* ξπω Bo. — Vs. 3. *diu factumst* scr. cum Bo. pro uolg. *diu est factum*: *discessisti* de meo dedi: uolg. *discesti*, qua forma Plautus non est usus: *abisti* Ωψ. — Vs. 4. uehementer errat Lind., cum dicit: „*perduint* Cod. Cam.": recte omnes libb. *perderent*: *peristi* Ω. — Vs. 5. *peristi* Δpψ: *amabo* Δp[Ω]ξπψω: *ambo* Bo. — Vs. 6. *periclum* et *modo*, quae uolg. om., accesserunt ex Γm, qui exhibet: ***PERICVLVMPERISTI***: correxit Bo 2. 3., quem secutus sum. — Vs. 7. iam Lambinvs bene comparauit cum uersu illo ex Ennii Andromacha (non Hecuba) a Cicerone Tusec. Dispp. III, 19, 44. seruato [p. 236. Hessel.]: *O pater, o patria, o Priami domus.* Quid uero si nostro Plautino loco ad augendam allitterationem restituamus Aeolicam nominis Priami formam Πέραμος siue Πέρραμος (quade cf. H. L. Ahrentem de diall. Aeoll. p. 55 sq. not. 24.)? ut totus us. ita audiat:

O Tróia, o patria, o Pérgamum, o Pérame, periisti, senex.

— Vs. 8. *periisti* Θb Bo.: *peristi* rell.: *quin tu tace* Ω Bo 3.: *quin tace* rell. — Vs. 9. *periisti iam* scripsi cum ξω Bo.: *peristi iam* Ωπψ: *iam peristi* Lind. — Vs. 10. dedi ex Γm, nisi quod ***PERISTI*** exhibet. Hiatus post *emi* excusationem habet. — Vs. 11. *abisti* omnes praeter Reiz. et Bo. — Vs. 12. *abiisti* dedi de meo pro uolg. *abisti*, quam lectionem tolerari posse nnn negauerim, ita tamen ut ea, quae Lind. ad h. l. de correptione paenultimae *abisti* uoc. dicit, prorsus improbem, item ea, quae ad IV, 2, 143., ad quam ann. prouocat, de correptione paenultimae *abire* uoc. nugatur.

Denique affero eos locos, quibus formae in ISTI exeuntes leguntur: Cas. III, 5, 12. Most. I, 3, 28. II, 1, 28. Poen.

I, 2, 142. III, 5, 34. Stich. IV, 2, 51. Trin. IV, 2, 86 [928 Herm.]. Truc. II, 8, 4.

Perii: Quid peristi? Perii ét tu peristi.
Perísti: quot promíseram tibi dóna, perdidísti.
Válet illic quidem atque égo disperii: Dísperisti? quí potest?
Iam hércle tu perísti, nisi illam míhi tam tranquillám facis.
Perísti, leno, nam íste est huius nílicus. 5
Iámne abisti? Gélasime, uide quíd capturu's cónsili.
Quós locos adísti? Nimium mírimodis mirábiles.
Quíbus té donaui? iámne abisti? hem, síc datur.

Vs. 2. *peristi* scripsi cum Δ2pψ Bo.: *periisti* Δ1pξπω: *periit* Ω: *quot* dedi de meo: *quod iam prom.* ξπψ: *iam* om. ΔΘp[Ω]: *dona* Δ1ΘpgΩψ: *dono* Δ2pgξπ: *donum* ω. — Vs. 3. iam supra p. 24. tractaui et tentaui. — Vs. 4. laudat Bentleivs ad Ter. Ad. IV, 1, 18. — Vs. 6. ita ut dedi exhibent omnes praeter Bo., qui corrigit: *Iamne abis tu?* et in Annott. ad Poen. 547 [III, 3, 65.] aliquot similes uersus affert: Pers. I, 1, 51. *iamne abis? bene ambulato.* Rud. II, 7, 26. *Iamne abis? uenalis illic ductitauit, quisquis est:* quibus add. Most. IV, 2, 74. Men. II, 3, 86. et alios locos. Sed inconsiderate hoc egit Bothivs; uolgata scriptura satis defenditur a Truc. II, 8, 4., huius exemplorum compagis us. 8. In accentu autem nominis *Gélasimé* non offendes, postquam ex Γr uersui hunc antecedenti (Stich. IV, 2, 50.) sanitas reddita est: *Núnc ego nolo e Gélasimo mihi té fieri Catagélasimum.* Tum *quid capturu's consili* de meo scripsi pro uolg. *quid es capturus cons.* — Vs. 7. *adistis* ψ: *mirimodis* em. Herm. uolg. *miris modis.* — Vs. 8. *abisti* ΘsΩψ Bo.: *abiisti* ξπω: *em sicoatur* ΔΘps.

Postremo duos adiungo uersus, quorum de altero nihil audeo statuere ob nimiam deprauationem: Cist. II, 3, 39., qui in Δpg ita extat:

† *Agis nugas: peristine hercle hoc longe dedisti,*

in quibus litterarum ductibus senarius iambicus latet; altero uolgata lectio *peristi* permutanda est cum futuro *peribis*: Mil. Gl. II, 4, 50.

Resipísces. si ad erum déuenat haec rés, peribis púlcre.

Sequor Ritschelivm in prooem. Ind. scholl. Vratisll. 1839., quae scriptura utut incerta sit, quandoquidem iam in Γ hic us. corruptus extiterit, tamen id certum est, *peribis* genuinam esse lectionem.

Sequitur secunda persona pluralis perfecti, in qua sola terminatio ISTIS Plauto in usu est, his quidem locis: Amph. III, 3, 7. Capt. III, 5, 91. Cist. I, 1, 8. Mil. Gl. II, 2, 8. Rud. III, 5, 33.

Séd age, respondé iam, uos redístis in concórdiam?
Perístis, nisi iam hunc é conspectu abdúcitis.
† *Eo ego uos amo et eo a me magnam inistis gratiam.*

Dicat, disperístis, ni usque ad mórtem male
mulcássitis.
5 *Perístis ambo. si áppellabit quémpiam.*

Vs. 2. *peristis* scripsi cum Ω Bo. Lind.: *periistis* rell.: *nisi iam hunc* em. Bo.: *nisi hunc iam* uolg.: *ni hunc iam* Lind. Tum admodum procliuis eram ad corrigendum *abduxitis* (ut *induxis* Capt. I, 2, 46. = *induxeris*) collatis eiusmodi locis ut Mil. Gl. II, 2, 8 (huius exemplorum compagis us. 4). Most. I, 3, 55. *perii hercle, ni — enicasso.* Men. II, 3, 63. *periisti, si intrassis.* Rud. III, 5, 31 sqq. *ni — inuitassitis, — peristis.* Sed *abducitis* praesens satis hi duo loci tueri uidentur: Mil. Gl. III, 2, 15. *periisti iam, nisi uerum scio.* Poen. I, 2, 142. *peristi, nisi — facis.* — Vs. 3. *eo ego uos* uolgo antecedenti uersui annectebantur; trochaicum septenarium reduxit Bo.; sed in hac scriptura hiat alterum *eo*: ea de causa scribere malim:

Éo ego uos amo ét eo a med inistis magnam grátiam.

— Vs. 4. *peristis* Ω: *male mulctassitis* ξ: *mulcassitis male* ψ: *mulcasitis* ΔΘp: *male mulctatis* Ω: *male mulcassitis* cum ΔΘg rell., etiam Bentl. ad Ter. Eun. V, 8, 34. — Vs. 5. *quampiam* π Bo 1. 3. contra ΔΘp: et ipsum *quempiam* femininum significat, qua de re ud. Non. Marc. p. 134, a. Ruhnken. ad. Iul. Rufinian. p. 262.

Infinitiuorum perfecti iterum tres terminationes apud Plautum usitatae sunt in IVISSE, IISSE, ISSE. Etiam in hac forma composita uerbi *eundi* mire discrepant a ceteris eiusdem declinationis uerbis; nam cum illorum infinitiui perf. tantummodo in IISSE aut ISSE exeunt eodem discrimine, quod supra p. 41. ad secundam pers. sing. perf. significaui, quo in his infinitiuis ea condicio accedit, ut in eis, qui in IISSE exeunt, ultima littera E sequente uocali elidatur; reliqua uerba eosdem infinitiuos aut in IVISSE aut in ISSE effingunt. Sic utitur Plautus formis *resciuisse* (Aul. IV, 10, 40.), *expetiuisse* (Cas. II, 7, 7.), *quaesiuisse* (Cist. V, 3.), similibus, quarum ad analogiam restituendum est *inaudiuisse* hic duobus locis: Aul. II, 2, 88. Merc. V, 2, 103.

Crédo ego illum iam inaúdiuisse, mi ésse the-
saurúm domi.
Nil mentitust: Séd de amica inaúdiuisse se aú-
tumat.

Vs. 1. *iam illum* Ωξπ inuitis libris: *inaudiuisse* dedi ex Nonio Marc. p. 341, b: *inaudiisse* Ωξπψ: *inaudisse* ω Bo.: *indaudisse* Goell. Quamquam formam *indaudire* haudquaquam damno, quae summo iure Capt. prol. 30. Merc. V, 2, 100. [ubi Bo. recte interpretamentum *ibi* deleuit] et Stich. I, 2, 19. ex deprauata libb. Palatt. scriptura *inde aud.*, non minus recte dissentientibus libris Most. III, 1, 11. Mil. II, 2, 56. 5, 32. restituta aut restituenda est (fallitur et hac de re Ritterus Elem. gramm. Lat. p. 136.): tamen h. l. cum Nonio formam *inaudiuisse* sine illo D paragogico tueor. *thensaurum* ψ: *domum* Ω. — Vs. 2. ita ut dedi ueris sime restituit Bo.: *se inaudisse* ΔΘpΩ: *sese inaudisse* ξπψω.

Eiusdem uerborum classis infinitiui in ISSE exeuntes his locis leguntur: Capt. V, 4, 26. Cist. II, 3, 32. Most. II, 2, 4. Mil. Gl. III, 1, 135. Truc. II, 7, 21.

⁘ *Nunc edepol demum in memoriam regredior a u d i s s e me.*
Quo illúm dedisset, é x q u i s i s s e opórtuit.
Scies i m p o s i s s e in úudam, haut causast ílico.
Ítidem diuos d i s p e r t i s s e nítam humanam aecúm fuit.
Áttat, eccam, adést propinque. crédo a u d i s s e haec mé loqui. 5

Vs. 1. *audissem me* Δp. Sed et a metro (*regrediōr*) et a sententia (ud. us. antecedentem) hic us. laborat, qua de causa admodum inclino in Bothii sententiam, qui ex hoc et antecedente uersu unum fingit:

Núne edepol demum in memoriam régredior, quom cógito:

nisi grauior corruptela latet. — Vs. 2. *quo* Δpg$\Omega\pi\psi$ Bo.: *qoi* ξ: *quoi* ω. — Vs. 3. *si es inposisse* $\Delta\Theta$p: *imposuisse* ξπψ: qua perfecti forma, ut utar uerbis Kampmanni R. M. Pl. p. 18., neque in simplici uerbo neque in compositis unquam usus est Plautus: *hau causa ilico'st* Δ1 Θp: *haud c. i.* Δ2p: quod posui, debetur ξπ et Scriverio. — Vs. 4. *disperdisse* $\Delta\Theta$pΩ. — Vs. 5. *ecam* $\Delta\Theta$p: *ecā* Θs: *credo*] *cre* Θs: *audisse* scripsi cum Bo.: *audiuisse* $\Delta\Theta$ps$\Omega\psi$: *audiisse* ξπω. An ut codd. lectionem tuearis, scribendum est:

Átat, eccam, propinque adest. credo aúdiuisse haec mé loqui. —?

Aggredior infinitiuos perf. uerborum cum *eundi* uerbo compositorum et primum enumero locos, quibus *abiisse*, *adiisse*, *periisse*, *rediisse* formae obueniunt: Aul. V, 7. Merc. 1, 2, 110. IV, 5, 2. Rud. II, 4, 31. Stich. IV, 1, 3. Trin. IV, 2, 96 [939 Herm.].

Crédo ego illum ut iussi, eámpse anum a d i i s s e, huíus nutricem uirginis.
Ábiisse a portú? Quin ea ego hnc praécucurri grátia.
Rus á b i i s s e aibant. núnc domum renúncio.
Quos p é r i i s s e ambos mísera censebam in mari.
R é d i i s s e ambos uídeo bene re gésta, te et fratrém tuom. 5
Quási dicas, si quíd crediderim tibi, pax, p e r i i s s e ílico.

Vs. 1. *ego* temere om. Bo 3.: *adiisse* scr. cum Bo.: rell. *adisse*, quod si tueri uis, transpositione opus est *adisse anum*. — Vs. 2. *quinno ego huc* Δp: *quin ego huc* ΘpΩ. — Vs. 3. *abisse* $\Delta\Theta$pψ: *aibant* scr. cum Bo. pro uolg. *aiebant*. — Vs. 4. *perisse* Ξ. — Vs. 5. sequor Bo 2. 3.: uolg. *redisse* (*rediisse* π) *uideo bene gesta re ambos*, *te* cett. — Vs. 6. *perisse* Ξψ Lind.

Deinde sub examen uoco eos locos, ubi *abisse*, *adisse*, *perisse*, *redisse*, *interisse* in Plautinis fabulis leguntur, eosque locos ita diuisi, ut absoluto trochaico metro ad iambicum transirem. Illo metro conscripti sunt hi uersus: Amph. II, 2, 126. Asin. V, 2, 51. Curc. I, 2, 43. Bacch. III, 3, 81. Most. II, 1, 2. IV, 2, 73 [4, 50 ψ]. Mil. Gl. II, 2, 22. IV, 4, 31. Merc. III, 4, 9. Stich. IV, 2, 7. Trin. III, 1, 17 [617 Herm.]. IV, 3, 19 [1028 H.]. V, 2, 54 [1178 H.].

Tún' me heri aduenisse dicis? Tún' te a b i s s e *hodie hínc negas?*
Quid quom adest? P e r í s s e *cupio: Amat homo hic te, ut praédicat.*
Iámne ego huic dicó? Quid dices? Mé p e r i s s e*: Age díce: Anus audi.*
Nám ego illum p e r í s s e *dico, quoi quidem periít pudor.*
5 *Mé* p e r i s s e *et Phílolachetem cópit, evilem fílium.*
Alio credo cómissatum a b í s s e*, abeamus núnc ïam.*
Mé p e r i s s e*: Vbi abít, conclamo: heus quíd agis tu, inquam, in téqulis?*
Hinc seuem abs te a b í s s e*, postquam féceris diuórtium.*
Iám r e d i s s e *a pórtu potuit. íd ílli uitium máxumumst.*
10 *Péregre te in patriám* r e d i s s e *sóluom: Salue, Gélasime.*
Vtinam te r e d í s s e *saluom uídeam, ut inimicós tuos.*
Quin tu quod periít p e r i s s e *dúcis? cape uorsóriam.*
Récte. tuom patrém r e d i s s e *sáluom peregre gaúdeo.*

Vs. 1. *abiisse* Ξ Lind.: *hodie* om. Ω. — Vs. 2. *perisse* scripsi pro uolg. *periisse*: *hic te* omnes libb.: *te hic* ξπ. Versus est asynartetus. — Vs. 3. ita recte octonarium troch. restituisse uidetur Bo.: *perisse* Ωψ: *periisse* rell. — Vs. 4. ud. supra p. 30. — Vs. 6. *commissatum* Δ1p: *commessatum* Δ2p [etiam apud Varr. L. L. VII, §. 89. cod. Gothanus praebet *comessatio* et in Martialis libris saepissime utraque scriptura permutatur; sed ud. C. L. Schneider. gramm. Lat. I. p. 420.]: *abiisse* ξπ. — Vs. 7. *perisse* dedi cum ΞΩψ Lind.: *periisse* rell.: *abit* scripsi cum Lind. Bo 3. pro uolg. *abiit* [ud. supra p. 10.]: *ecquid agis* ΔΘpψ: *in tegulis* om. ΔΘgp (Anall. Plautt. p. 410.) Ω: habent Γm Ξ, Angelii et Aldi editt. cum ξπ. — Vs. 8. *abisse* scripsi cum ΔΘpΩψ: *abiisse* rell. — Vs. 9. *iam* om. ψ suasu Acidalii, qui hanc particulam in antecedentem uersum intulit: *redisse* scripsi cum ψ pro uolg. *rediisse*: tum transposui cum Bo. uolg. *a portu rediisse*: iniuria autem idem Bo. *illi* mutauit in *ei*. — Vs. 10. *te* om. Ωξπ: habent ΔΘp: *saluam* ψ errore (ud. Anall. p. 705.): *saluo* Bo., quod non intelligo: bene se habet duplex *saluom* in ore parasiti. — Vs. 11. *salum* Δp: *saluam* Θp. — Vs. 12. tractaui et tentaui supra p. 31. — Vs. 13. *rediisse* ξπω.

Secuntur senarii iambici, qui illas formas continent: Aul. II, 4, 21. Capt. III, 5, 21. 35. Bacch. IV, 9, 122. Men. III, 3, 32. Merc. II, 1, 42. Poen. prol. 68. Rud. prol. 65. I, 2, 50. Stich. III, 1, 10. Truc. III, 2, 2.

Sŭam rém p e r i s s e *séque evadicárier.*
A b í s s e *eum abs te méu opera atque astútia.*
Vel te í n t e r i s s e *uél* p e r i s s e *praédicent.*
Si plús perdundum sít, p e r i s s e *suáuinst.*
5 *Vt sí qui sequantur, hác me* a b i s s e *cénseant.*
Vnúm quidem hercle iám scio, p e r í s s e *me.*
Quoniám p e r i s s e *sibi uidet gnatum únicum.*

Lenónem ***a b i s s e.*** *ád portum adulescéns uenit.*
Vt uérba praehibes, mé ***p e r i s s e*** *praédicas.*
Quoniám ***r e d i s s e*** *béne re gesta mé uidet.* 10
Strabácem nou ***r e d i s s e,*** *nisi si clánculum.*

Vs. 1. *perisse* scripsi cum ψ Goell. pro uolg. *periisse.* — Vs. 2. *abisse* Ω Lind.: *abiisse* rell. — Vs. 3. *interiisse* — *periisse* Ωξ. — Vs. 4. *periisse* ΘΞ Bo. Ritsch. in edit. mai. — Vs 5. *ut si qui* ΔΘp[Ω]ψω: *ut qui* ξπ: *si qui* Bo., *ut* particula antecedenti uersui annexa, contra morem illum Plautinum, de quo bene disputat Kampmannvs R. M. Pl. p. 30.: *sequatur* ΔΘpg, quod fortasse retinendum est cll. Ter. Eun. prol. init.: *Si quisquam est, qui studeat* —, *in his* cett., ubi quod Bentleivs corrigebat *studeant*, iure uapulat Hermanno Opuscc. II. p. 271 sqq.: *abisse* correxi: *abiisse* uolg. — Vs. 6. *perisse* de meo scripsi. — Vs. 7. *quoniam* ΔΘpgω Bo.: *cum iam* ξπ: *quom iam* ψ: *perisse* Θpb Bo.: *periisse* cum Δp rell. — Vs. 8. *abisse* Δp: *abiisse* ΘpsΞΩ Bo 2. 3. et Kampm. R. M. Pl. p. 33.: *abiuisse* ξπψω Reiz. Bo 1. Quamquam non nego, hiatum post *abisse* — nam haec lectio sine dubio uera est — tolerari posse ob eam rationem, quam iam saepius attuli, tamen me male habet uocula *ad* sub ictu cadens; itaque scribere propono hunc us. cum sequente:

Lenónem abisse. ad pórtum quom aduleseéns uenit,
Illorum nauis lónge in altum abseésserat.

Quam facile illud *quom*, postquam mutatum est in *eum*, ob similitudinem syllabae antecedentis excidere potuerit, facile est ad uidendum. Ceterum si haec mea emendatio uera est, addatur hic uersus eis, quos supra p. 9 sq. de usu praesentis post particulas temporales attuli, quorum numerum iam nunc aliquot exemplis augere libet: Rud. prol. 67 sq. *Ego quoniam uideo — tetuli.* ibid. II, 3, 36. *De náui timidae ambae in scapham insilúimus, quia uidémus* cett. [ita enim, ut dedi, initium huius us. scribendum uidetur, cll. prol. 75. *De naui timidae desiluerunt in scapham*: uolg. illo us. *E naui*: *Nauis* sine praepos. ΔΘpΞΩ]. — Vs. 9. *prehibes* ΔΘp: *perhibes* ΞΩξπ; cf. Asin. I, 3, 36. 53.: *perisse* scripsi cum Ξψ et Bentleio ad Ter. Phorm. II, 3, 21. — Vs. 10. *redisse bene re gesta* scripsi cum Bo 2. 3.; cf. Stich. IV, 1, 3.: *bene re gesta redisse* ΔΘpΩψ Bo 1: *re bene gesta redisse* [*rediisse* π] ξπω: *bene gesta re redisse* Becker. de comm. Romann. fabb. p. 109. (ubi errore *uident* bis expressum est); at *bene gesta re* nunquam Plautus dixit, sed aut *bene re gesta* aut *re bene gesta* aut *re gesta bene*: ud. Kampm. R. M. Pl. p. 17. — Vs. 11. *redisse* ΔΘpsΩ.

In septenariis denique iambicis illae infinitiui perf. formae occurrunt his locis: Curc. IV, 2, 44. Cist. fragm. Ambros. p. 19, 7. Mai. 431, 1. Bo 2. Mil. Gl. II, 4, 45. IV, 6, 9. Pers. II, 4, 29. Rud. II, 3, 64.

P e r í s s e *credo: quid id mea reférl? ego argentum*
hábeo.
Nimis ópportune mi éuenit ***r e d í s s e*** *Alcesimárchum.*
Scin té ***p e r i s s e?*** *Núnc quidem domi cértost. certa*
rés est.
Permírum ecastor praédicas, te ***a d í s s e*** *atque exo-*
rásse.
Hercle íllum ***a b i s s e*** *gaúdeo: forem áperite. ecere* 5
aútem.
Nunc eám cum naui scílicet ***a b í s s e*** *pessum in áltum.*

Vs. 1. *perisse* de meo scripsi pro uolg. *periisse*: *id* om. Bo 3. iugulans sententiam; cf. e. g. Rud. I, 2, 88. *quid id refert tua?* — Vs. 2. *mi* corresit Bo.: *MIHI I*'m. — Vs. 3. ita scripsi suasu Ritschelii in prooem. Ind. scholl. Vratisll. 1839., qui addit hanc uarietatem scripturae: „*perisse nunc Θ: perisses sed nunc Δ1: perisse sed nunc Δ2*, i. e. *perisse SC. nunc: CERTOESTCERTA Γ: certo SC. certa ΔΘ.*" — Vs. 4. *adiisse* Bo 3.: *orasso* ΔΘ1p: *exorasse* Θ2p. — Vs. 5. *abisse* dedi cum ψ: *abiisse* rell.: *forem* de coniectura scripsi: *fores aperitecere* Δp: *fores* [*foreis* π: *foris* ψ] *aperite. ecccre* ξπψω et ut uidetur Θ: *fores* [*foris* Bo.] *aperite. ecce* Ω Bo. De sing. *forem*, quem reduxi, cf. Bacch. IV, 7, 35. *Forem hánc pauxillulum áperi: placide, né crepa* [ut procul dubio scribendum: *pauxillum* Ritsch.]. Stich. I, 2, 30. *sed apertast foris.* Denique *eccre* scripsi pro *ecccre*, quia ad illam formam lunge plerisque locis cod. Δ ducit: *eccre autem* coniunctim legitur etiam Mil. Gl. II, 2, 52., ad quem locum quod Lindemannvs inter *eccere* et *ecccre* statuit discrimen difficile cuiquam persuadebit; ud. Mveller. ad Paul. Epit. Fest. p. 78. — Vs. 6. *eam* omnes ante Reizivm, qui scripsit *eum*, scil. *uidulum*, puto ob us. 66. *atque eum excepisse*; sed sicut hoc altero loco recte locum tenet *eum*, cum praecedat *ibidem*, h. e. *in uidulo*, quo illud *eum* per synesin refertur; ita nostro loco *eam*, sc. *cistellulam*, quae est notio primaria, cedere non debet. Video idem sensisse Kampmannvm Annott. in Pl. Rud. p. 24. Tamen *eum* retinuit Bo 2. 3. Tum *abisse* scripsi cum Δpψ Bo 1.: *abiisse* ΘpsΞΩ Bo 2. 3. Kampm. R. M. Pl. p. 33.: *abiuisse* ξπω Reiz. Versus autem est asynartetus.

Manum abstinui a loco Curc. I, 2, 38., qui in ψ ita exhibetur:

Perisse ut te dicas: Male tibi di faciant.

Eximendum est ex numero horum uerborum, quae modo tractaui, unum compositum uerbi *eundi*, cuius infinitiuum perfecti duobus locis probabiliter in IVISSE restituisse mihi uideor: dico uerbum *ueneundi*, inf. perf. *ueniuisse*: Pseud. IV, 6, 28. Stich. I, 3, 79.

Eam uéniuisse míliti Macedónio.
Haec uéniuisse iám opus est quantúm potest.

Vtroque us. uolg. *uenisse*: priore tum, ut uersus staret, *eam* iambum efficere accipiebatur; sed hoc initio senarii Plautini unquam locum habuisse nego: uerissime enim Hermannvs praef. in Trin. p. XVI. monet, primum pedem senariorum pondus ac multitudinem syllabarum desiderare. — Altero us. si *uenisse* uel *uaenisse*, quod libri exhibent, tueri uelles, uersus numerus omnino non staret; quod uero Bo. dedit *ueniisse*, et hoc Plautum scripsisse nego: nam deest ea condicio, quam supra p. 44. in his infinitiui formis necessariam esse dixi, ut ultima littera E sequente uocali absorbeatur. Tum uero etiam bene considerandum est, huius uerbi *ueneundi* compositionem diuersam esse a ceteris uerbi *eundi* compositis, quorum altera pars praepositio est: *uenire* autem siue *uenum ire* comparandum est cum *pessum ire* (quod legitur Cist. II, 1, 12.), et uehementer dubito, num Plauti temporibus utrumque uocabulum iam in unum coaluerit, ut illi duo uersus potius ita scribendi sint:

Eam uénum iuisse míliti Macedónio.
Haec uénum iuisse iám opus est, quantúm potest.

Quid quod apud ipsum Terentium (Andr. I, 2, 31.) *circum itio* diremptum legitur? His de causis nescio an etiam tertio loco Plautino, qui solus, si recte memini, praeter illos duos infinitiuum *uenisse* a *ueneundo* seruat,

haec forma *ueniuisse* seu *uenum iuisse* restituenda sit: Pers. IV, 4, 102., quem uersum cum libri ita exhibent:

Venisse huc, aderit hic et me absentem redimet: Quid nunc? Quid est?

ego in hunc modum correxerim:

Vénum iuisse huc, áderit et me abs té redimet: Quid núne? Quid est?

Nam infinitiuum illum esse a *ueneundi*, non a *ueniendi* uerbo, quod uolgo accipitur, uere monet DOVSA filius; sed non erat cur corrigeret *uenisse hic*: nam illud *huc* similiter dictum est ac Rud. III, 4, 21. *huc arido argentost opus.* ibid. V, 3, 31. *dandum huc argentumst probum.* Tum *abs te* pro *absentem* egregie restitutum legitur apud Bo.: de structura uerborum *emendi* cum praep. *ab* cf. KAMPMANN. Annott. in Pl. Rud. p. 14 sq. et HAASIVM ad REISIG. l. c. §. 405.

Accedo ad postremam huius commentationis quaestionem de plusquamperfecto coniunctiui. Huius quidem formam in IVISSEM exeuntem non memini in Plautinis fabulis repperisse: restant terminationes IISSEM et ISSEM, quarum qui sit usus, ex eis quae hucusque disputaui, facile cuiuis uni patebit. Solos enumero locos: Aul. IV, 6, 3. Trin. IV, 2, 150 [994 HERM.].

Ni súbuenisset córuos, periissém miser.

Dí me perdant, sí te floccifácio, au periissés prius.

Vs. 1. *perissem* $\Omega\xi\pi$. — Vs. 2. *di me perdant* ex LAMBINI coniectura reduxit HERMANNVS pro uolg. *di te perdant*: *etsi floccifacio* ex ACIDALII (in Trin. diuinatt. c. 8. p. 523.) coni. $\psi\omega$: *si te floccif. post* π: *periisse* $\Delta\Theta$pg$\Xi\Omega$: *perisses* ψ. Ceterum de structura *si te floccifacio an periisses* similia exempla Plautina collegit BOTHIVS Annott. in Amph. 352 [I, 3, 10.]; cf. REISIGII lib. de gramm. Lat. §. 381. cum HAASII ann. 554.

Amph. III, 2, 67. Epid. III, 2, 20. Bacch. IV, 9, 30. Pseud. IV, I, 8. Rud. II, 6, 50. Stich. V, 5, 2. Trin. IV, 3, 79 [1088 HERM.].

Redíssem saluos, éa ego ut exoluam ómnia.

Vt quóm redisses, né tibi eius cópia esset: Eúge.

Signum ex arce sí perisset; álterum etiam est Troili mors.

Hém, te hercle ego circúmspectabam. nímis metuebam, mále ne abisses.

† *Vt quom exissem ex aqua, arerem tamen.* 5

Vt ego hic iamdudúm sinitu exíssem nobiscúm foras.

Mále disperii: Crédidi aegre tíbi id, ubi audissés fore.

Vs. 1. *ut*, quod uolgo omittitur, addiderunt Bo. LIND., sed non debebant delere initio us. antecedentis, quam eandem sententiam esse KAMPMANNI R. M. Pl. p. 7. postea uidi. — Vs. 2. *ut quom* siue *ut eum* omnes libb. cum ΔpΩ Bo. IACOB.: *uti tu quum* $\xi\pi\psi$: *uti quom* ω. — Vs. 4. *abisses* scripsi cum ψ Bo.: *abiisses* rell. — Vs. 5. *VTQVOM* Γm$\Xi\Omega$ et ut uidetur $\Delta\Theta$: *uti eum* uel *quom* $\xi\pi\psi\omega$ REIZ. Bo.: *exissem* Θs$\Xi\Omega\psi$: *exiuissem* $\xi\pi\omega$ REIZ. Bo.: *ut eum exiissem ex aqua, arerém tamen* KAMPMANNVS l. c. p. 33.: sed neque formam *exiissem* neque hiatum admittere licet. Ego expectabo, dum RITSCHELIVS accuratiorem et pleniorem scriptu-

ram codicis *Γ* ab Angelo Maio inexpiabili negligentia tractati patefecerit. — Vs. 6. *simitu exissem* scripsi cum *ΔΘρψι* *sim aduexissem* Θs ι *exissem simitu* ξπω Bo., qui praeterea mutat *iamdudum huc* [*huc* etiam in π legitur]: *simitu* om. ΞΩ. Quam lectionem dedi, ea optime defenditur a Kampmanno R. M. Pl. p. 34. patefacta uera mensura particulae *simītu*.

Haec habui quae de quaestione, quam tractandam hoc libello mihi proposueram, in medium proferrem. Iecit nuper Mavritivs Havptivs, coniecturas de locis Plautinis hodie cautissimum quemque in scriniis retenturum esse, donec Ritschelivs thesauros suos aperuisset. Quod si uerum est, ut uniuerse uerissimum esse facile quiuis unus concedet, ne apud homines doctos in temeritatis crimen incurram, quod nihilominus exercitationes Plautinas publici iuris fecerim, ut pauca defensionis causa addam iure a me postulari uidetur. Primum igitur hoc moneo, tantum pretium, ut omnis salus criseos inde pendeat, Ritschelianis copiis uix tribui posse: nam non adhibitis illis libris, quorum accuratissimae collationes in Ritschelii manibus sunt, nonne singuli loci iamdudum felicissime emendati sunt innumerabiles? prouoco ad Valentem Acidalivm, Ricardvm Bentleivm, Godofredvm Hermannvm, ut ex paucis VV. DD., qui adhuc in emaculandis fabulis Plautinis palmam tulerunt, pauciores afferam: quorum cum diuinatoria sagacitate ut pusillum meum, si quod est, ingenium comparem quamuis longissime absim, tamen hoc, posse in singulis locis — nam de his solis loquor — artem criticam Plautinam, si quis laboris constantiam non defugiat, aliquantum promoueri, nemo negabit. Deinde uero hodierno tempore opera Hermanni et Ritschelii, Sarsinatis poetae sospitatorum, grauissimae rationes, ad quas uerborum poetae foede deprauatorum correctio dirigenda sit, omnibus qui earum notitiam sibi comparare uolunt patent, cuius auxilii momentum tum demum recte aestimaueris, cum quam incerta et dubia antea ars si dis placet metrica Plautina fuerit animo cogitaueris. Vnus enim Reizivs facem sanioris doctrinae praetulerat: Bentleii inuenta fere in obliuionem abierant. Itaque quas rationes metricas nunc excusso libro palimpsesto Ambros. firmas esse constat, eas quod sola ingenii ui Hermannvs diu ante inuestigauit nunquam satis admirari, diuinum summi uiri ingenium nunquam satis uenerari potui. Accedit ad amoliendum a me temeritatis crimen argumentum grauius. Non decerpsi enim hinc illinc ex tota Plautinarum fabularum farragine singulos locos sine ordine delectos, quibus aut coniecturas aut quaslibet obseruationes adspergerem; sed unam strenue persecutus sum rem grammaticam, ad quam in clara luce collocandam tanta opus erat locorum multitudine, ut summa eorum, quae uolui demonstrare, tam certa ac firma esse uideatur, ut patefactis etiam Ritschelii subsidiis euerti

iam non uideatur posse: singulos autem uersus permultos esse, quos perperam constituerim, uel ad quaestionem pertinentes uel in transcursu tentatos, ipse prouideo: quis uero unquam librum uel libellum conscripsit, quin aliquas res perperam esse disputatas post ipse intellexerit?

Verum uel sic tamen hoc quidquid est commentarioli in publicum non prodisset, nisi laetissimus dies, quem omnes Seminarii Regii philologici sodales piis uotis concelebrare uolebamus, huic scriptioni ansam dedisset: gratulamur enim de die natali praeceptori optimo, quem eadem qua parentem liberi amplectimur pietate atque amore, CHRISTOPHORO GVILIELMO MITSCHERLICH: cuius felicissimi senis natalibus quae intimo pectore fouemus uota, ea supra carmine elocutus est HANSINGIVS, amicus suauissimus. Vtinam uero hoc quidquid est opellae uenerabili seni eidemque mitissimo iuuenilium periculorum arbitro non plane improbetur et ab intelligentibus iudicibus tali tantoque uiro non indignum habeatur!

ADDENDUM.

P. 15. in ann. ad us. 9. cum de *fuit* uoc. trochaeum efficiente agerem, non debebam negligere fragmentum commentarii Sisennae, uetustissimi Plauti scholiastae, seruatum apud Rufinum Antiochensem p. 2711. P. 384. Gaisf.: ***Sisenna in Rudente sic: Fuit extenta*** [sic enim correxit Ritschelivs de uett. Plauti interpp. p. 12. librorum lectionem *extente*] ***prima syllaba metri causa.*** Tractauit hoc fragm. Ritschelivs l. modo c. et „Circumspicientibus nobis, ait, in tota Rudente unus tantum locus apparuit, ad quem spectare Sisennae scholium potuerit. Est is I, 1, us. 4. sic scriptus in nostris libris omnibus:

Non uéntus fuit, uerum Álcumena Euripidi.

Quem hac potius forma legisse Sisennam oportet: ***Non uéntus fuit, uérum Alcmena Euripidi.*** Valde autem hoc memorabile documentum est corruptorum iam antiquissimo tempore exemplarium Plautinorum: neque enim trisyllabam formam ***Alcmena*** nouit poeta." Verissimum hoc: at num illud credibile, Sisennam, qui primo post Plauti aetatem saeculo uiueret et eius fabulis illustrandis operam nauaret, corrupta exemplaria manibus triuisse, et hoc concesso eundem formam ***Alcmena***, si in suo exemplari repperisset, non correxisse in eam, qua sola Plautum uti solere ipse aeque bene sciebat ac nos? Itaque nisi ad alium locum Rudentis fabulae, qui aut in nostris libris corruptus aut omnino perditus est, illud scholium spectat, multo probabilius quam, ut Sisennae fidei satisfieret, Ritschelivs fecit, ego corrigere mihi uideor ***fui***, ut Sisenna obseruationem illam rettulerit ad Rud. I, 3, 43 Reiz.:

Libera ego prognáta fui máxume, nequicquam fui.

INDEX LOCORUM.

Amph. prol. 125. p. 38.
I, 1, 11. 12.
I, 1, 143. 24.
I, 1, 164. 13.
I, 3, 22. 36.
I, 3, 25. 11.
II, 2, 9. 38.
II, 2, 36. 13.
II, 2, 105. 42.
II, 2, 149. 13.
II, 2, 175. 27.
III, 2, 67. 49.
IV, 3, 8. 33.
IV, 3, 15. 28.
V, 1, 26. 35.
Asin. prol. 10. 36.
I, 2, 15. 11.
I, 3, 80. 13.
II, 1, 3. 42.
II, 2, 21. 13.
II, 3, 15. 39.
II, 4, 69. 21.
III, 3, 111. 21.
III, 3, 152. 39.
V, 2, 30. 13.
V, 2, 51. 46.
Aul. I, 2, 24. 32.
II, 2, 65. 24.
II, 2, 66. 8.
II, 2, 71. 29.
II, 2, 88. 44.
II, 3, 9. 36.
II, 8, 8. 12.
II, 8, 22. 19.
III, 1, 5. 18.
III, 1, 8. 14.
III, 6, 1. 26.
III, 6, 2. 41.
IV, 4, 29. 14.
IV, 7, 10. 20.
IV, 8, 8. 32.
IV, 9, 10. 22.
IV, 9, 18. 25.
IV, 10, 18. 12.
V, 7. 45.
Capt. prol. 30. 44.
I, 1, 35. 23.
Capt. I, 2, 49. p. 36.
II, 2, 32. 29.
III, 1, 18. 11.
III, 1, 24. 28.
III, 2, 7. 36.
III, 2, 13. 12.
III, 4, 5. 42.
III, 4, 41. 29.
III, 5, 32. 40.
III, 5, 91. 43.
IV, 2, 107. 10.
V, 4, 9. 29.
V, 4, 26. 45.
Curc. arg. acrost. 1 sq. 9.
I, 2, 13. 37.
I, 2, 43. 46.
II, 3, 46. 29.
IV, 2, 44. 47.
V, 3, 4. 37.
Cas. II, 3, 19. 23.
II, 6, 41. 42.
II, 6, 55. 15.
II, 6, 62. 15.
III, 5, 9. 15.
IV, 2, 15. 32.
IV, 3, 10. 15.
IV, 3, 14. 19.
V, 2, 18. 23.
V, 3, 2. 25.
V, 4, 3. 42.
Cist. I, 1, 8. 43.
I, 2, 13. 32.
II, 3, 32. 45.
II, 3, 34. 25.
II, 3, 69. 32.
III, 10. 27.
III, 19 sq. 30.
IV, 2, 1. 26.
IV, 2, 47. 26.
IV, 2, 54. 26.
Epid. I, 1, 44. 30.
II, 2, 62. 19.
III, 1, 4 sq. 24.
III, 2, 20. 49.
IV, 2, 22. 15.
Bacch. I, 1, 17. 15.
II, 1, 2. 12.
Bacch. II, 3, 55. p. 29.
II, 3, 113. 8.
III, 4, 20. 16.
IV, 3, 13. 19.
IV, 3, 14. 15.
IV, 6, 5. 25.
IV, 8, 59. 32.
IV, 9, 9. 42.
IV, 9, 26. 39.
V, 1, 4. 22.
V, 1, 27. 39.
Most. I, 1, 9. 20.
I, 1, 24. 9.
I, 3, 28. 43.
I, 3, 55. 21.
II, 1, 28. 24.
II, 1, 40. 16.
II, 1, 72. 20.
II, 2, 4. 45.
II, 2, 55. 28.
II, 2, 77. 35.
II, 2, 78. 20.
III, 1, 11. 44.
III, 1, 27 sq. 23.
III, 2, 156. 8.
III, 3, 22. 29.
IV, 1, 23. 12.
IV, 2, 42. 30.
IV, 2, 55. 30.
IV, 2, 73. 46.
IV, 3, 37. 20.
V, 2, 33. 30.
Men. prol. 37. 33.
prol. 62. 33.
II, 2, 58. 33.
II, 3, 51. 16.
II, 3, 63. 42.
II, 3, 86. 16.
III, 1, 5. 39.
III, 3, 26. 33.
III, 3, 32. 46.
IV, 2, 85. 30.
V, 5, 54. 30.
V, 9, 53. 11.
Mil. Gl. II, 2, 8. 44.
II, 2, 22. 46.
II, 2, 56 44.

Mil. Gl. II, 3, 44. p. 8.
II, 4, 21. 9.
II, 4, 23. 39.
II, 4, 45. 47.
II, 4, 46. 14.
II, 4, 50. 43.
II, 5, 32. 44.
II, 6, 1. 33.
II, 6, 11. 20.
II, 6, 35. 27.
II, 6, 87. 19.
III, 2, 15. 42.
IV, 4, 31. 46.
IV, 6, 7. 40.
IV, 8, 21. 29.
IV, 8, 35 sq. 16.
V, 7. 16.
Merc. I, 1, 40. 37.
I, 2, 15. 22.
I, 2, 23 sqq. 28.
II, 1, 31. 12.
II, 1, 42. 46.
III, 1, 32. 37.
III, 4, 9. 46.
III, 4, 14. 24.
III, 4, 22. 24.
IV, 3, 6. 20.
IV, 3, 10. 20.
IV, 4, 11. 25.
IV, 5, 2. 45.
V, 2, 100. 44.
V, 2, 103. 44.
V, 2, 106. 11.
V, 4, 20. 31.
V, 4, 26. 16.
Pseud. I, 3, 12. 40.
I, 3, 61. 37.
I, 3, 69. 17.
I, 4, 1. 33.
I, 5, 129. 27.
Pseud. II, 2, 28. p. 31.
II, 4, 40. 37.
III, 2, 19. 10.
III, 2, 88. 27.
IV, 1, 6. 25.
IV, 6, 28. 48.
IV, 7, 79. 10.
V, 1, 35. 23.
Poen. prol. 68. 46.
prol. 71. 34.
I, 2, 131. 35.
I, 2, 151. 17.
I, 3, 22. 35.
I, 3, 39. 15.
II, 7. 12.
IV, 2, 9. 35.
V, 5, 4. 31.
V, 6, 23. 21.
scen. ult. 5. 21.
scen. ult. 10. 42.
Pers. II, 2, 18. 32.
II, 4, 29. 47.
IV, 4, 102. 49.
IV, 7, 6. 34.
IV, 7, 11. 26.
IV, 9, 1. 21.
V, 2, 29. 22.
Rud. prol. 39. 34.
prol. 65. 47.
I, 2, 50. 47.
II, 2, 19. 39.
II, 3, 36. 47.
II, 3, 64. 47.
II, 6, 44. 12.
II, 6, 50. 49.
III, 4, 39. 31.
III, 4, 57. 8.
III, 5, 33. 44.
III, 5, 53. 14.
IV, 3, 25. 31.
Rud. IV, 3, 54. p. 41.
IV, 3, 60. 15.
IV, 4, 12. 42.
IV, 4, 87. 17.
IV, 4, 99. 17.
IV, 6, 6. 14.
IV, 8, 4. 15.
IV, 8, 15. 17.
V, 2, 2. 21.
V, 3, 23 sq. 37.
V, 3, 59. 17.
Stich. I, 3, 79. 48.
III, 1, 10. 47.
III, 2, 6. 23.
III, 2, 7. 24.
IV, 1, 3. 45.
IV, 2, 7. 46.
IV, 2, 48. 10.
IV, 2, 51. 43.
V, 5, 2. 49.
Trin. prol. 15. 36.
I, 2, 66. 13.
III, 2, 91. 31.
IV, 2, 97. 10.
IV, 2, 102. 10.
IV, 2, 150. 49.
IV, 2, 162. 41.
IV, 3, 3. 42.
IV, 3, 19. 31.
IV, 3, 74. 18.
Truc. I, 1, 26. 40.
I, 1, 32. 34.
II, 6, 57. 18.
II, 7, 21. 45.
II, 7, 57. 19.
II, 7, 59. 19.
III, 1, 9. 34.
IV, 2, 16. 23.
IV, 2, 45. 8.
IV, 4, 31. 39.